

UČINCI FISKALNE POLITIKE U TURIZMU REPUBLIKE HRVATSKE

Babić, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:677101>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

UČINCI FISKALNE POLITIKE U TURIZMU

REPUBLIKE HRVATSKE

Mentor:

dr. sc. Nikša Nikolić

Student:

Mario Babić

Split, rujan, 2016

SADRŽAJ

1. Uvod	3
2. Fiskalni sustav	5
3. Fiskalna politika.....	7
3.1. Učinci primjene fiskalne politike	11
3.2. Fiskalna tehnika	13
4. Kretanja fiskalne politike Republike Hrvatske od osamostaljenja do danas	15
5. Porezni sustav Republike Hrvatske	19
5.1. Porezna politika	21
5.2. Porez na dohodak	24
5.2.1. Porezni obveznik	25
5.2.2. Predmet oporezivanja	25
5.2.3. Porezne stope	26
5.2.4. Porezna osnovica	26
5.2.5. Porezno razdoblje	27
5.3. Porez na dobit	27
5.3.1. Porezni obveznik	28
5.3.2. Porezna stopa	29
5.3.3. Porezna osnovica	29
5.3.4. Porezno razdoblje	29
5.4. Porez na dodanu vrijednost	30
5.4.1. Predmet oporezivanja i porezna osnovica	30
5.4.2. Porezni obveznik	31
5.4.3. Porezna stopa	32
5.4.4. Razdoblje oporezivanja	33
5.5. Trošarine	34
5.5.1. Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića	35
5.5.2. Oporezivanje duhanskih proizvoda	36
6. Uloga turizma u gospodarstvu Republike Hrvatske	37
6.1. Broj stranih i domaćih turista	39
6.2. Postojeća smještajna infrastruktura	41
6.3. Prihodi od turizma	42
6.4. Ljudski potencijali	42
6.5. Inozemna ulaganja	42
7. Učinci fiskalne politike na turizam u Republici Hrvatskoj	43
7.1. Utjecaj PDV – a na turističku djelatnost	45
7.2. Porezi i poslovanje turističkih agencija	48
7.3. Oporezivanje iznajmljivanja privatnog smještaja	49
7.4. Mjere zapošljavanja u turizmu – status stalnog sezonce	51
7.5. Fiskalizacija u prometu gotovinom	52
8. Zaključak	54
Literatura	56

1. Uvod

Posljednje desetljeće prošlog stoljeća i sam početak ovog stoljeća obilježeni su brzim razvojem uslužnih djelatnosti i njihovom sve značajnijom ulogom u ukupnoj gospodarskoj strukturi. Moglo bi se reći kako nema zemlje u svijetu koja, u većoj ili manjoj mjeri, ne razvija ili domaći ili međunarodni turizam. Već danas u najrazvijenijim zemljama svijeta sektor usluga, u kojem participira i turizam, zapošljava preko 80% ukupno zaposlenih.

Posljednjih desetljeća turizam je postao jedna od osnovnih ekonomskih aktivnosti u mnogim zemljama, a ni Hrvatska u tom slučaju nije izuzetak. Razvoj turizma bitan je za gospodarstvo svake zemlje jer ostvaruje mnoge pozitivne ekonomske učinke kao što su novi prihodi, nova radna mjesta, neizravne koristi za sektore koji svojim dobrima i uslugama podupiru turizam (primjerice, prijevoz, trgovina...). Prema podacima koje je prikupila *Svjetska turistička organizacija*, u 2015. godini broj stranih turista na svjetskoj razini porastao je za 4,4% u odnosu na 2014. godinu i zabilježio rekordnih 1,2 milijarde turista. Očekuje se da će se rast nastaviti i u ovoj godini, te da će iznositi između 3% i 4%. Prihodi od turizma u Republici Hrvatskoj porasli su za 7,6% u odnosu na 2014.; ukupna zarada od turizma u 2015. godini iznosila je 7,961 milijardu eura. Procjene *Svjetskog savjeta za putovanja i turizam (World Travel and Tourism Council)* jasno pokazuju da je turizam jedna od najznačajnijih ekonomskih aktivnosti u Hrvatskoj s udjelom od 18,1% u BDP-u .

Kako turizam predstavlja najbrže rastuću industriju, potrebna su kontinuirana velika ulaganja radi ukupnih koristi koje donosi cijelom gospodarstvu. Stoga je javna regulacija turističke aktivnosti nužna. Cilj svake ekonomske politike je rast i razvoj gospodarstva, odnosno rast proizvodnje, što znači i rast zaposlenosti. Glavni strateg u pokretanju gospodarstva svakako bi trebala biti država svojim mjerama ekonomske politike, a tu se prvenstveno misli na fiskalnu politiku. Postoji velik broj javnih politika kojima se nastoji regulirati turistički sektor, no oporezivanje među njima igra posebno važnu ulogu.

Prije pedeset godina turizam je u većini slučajeva bio oslobođen poreza. Ubrzani rast turizma naveo je mnoge države i na njegovo jače oporezivanje. Ni naša država nije izuzetak. Utjecaj

poreznih zahvaćanja na turističku djelatnost u Hrvatskoj postala je posebno aktualna tema stručnih i javnih rasprava uvođenjem poreza na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu PDV) od 1. siječnja 1998. godine.

Budući da je turistička djelatnost iznimno osjetljiva na oporezivanje, postavlja se pitanje kakvu fiskalnu politiku voditi u cilju razvoja turizma, odnosno svih onih djelova gospodarstva s kojima je turizam tijesno povezan. Budući da je turizam okosnica hrvatskog gospodarstva, učinci koje fiskalna politika ima u turističkoj djelatnosti vrlo lako će se očitovati i u hrvatskom gospodarstvu općenito.

Rad započinje teorijskim okvirom u kojem se definiraju osnovnih pojmovi iz područja fiskalne politike. Nakon toga slijedi kratki pregled kronološkog kretanja fiskalne politike u Republici Hrvatskoj od njenog osamostaljenja do danas, s posebnim fokusom na neke ključne promjene u fiskalnom sustavu i na sadašnje fiskalne mjere. Budući da je u radu riječ o utjecaju fiskalne politike na turizam, u narednom poglavlju nastoji se, isticanjem osnovnih statističkih podataka i trendova u turizmu, ukazati koliko je taj sektor gospodarstva uistinu bitan za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo. I konačno, u posljednjem poglavlju se, na temelju dostupnih statističkih podataka, stručne literature i novinskih i internetskih članaka, raspravlja o učincima fiskalne politike na hrvatski turizam.

2. Fiskalni sustav

Pojam fiskalnih sustava odnosi se na sve oblike fiskalnog zahvaćanja (porezi, doprinosi i slično), sve oblike javnih (primjerice, državnih) prihoda i rashoda, kao i sve propise kojima se ova materija uređuje. Fiskalni sustav je temelj na kojemu se može voditi uspješna fiskalna politika primjenom elemenata fiskalne tehnike (Roller, 2003).

U početku su fiskalni sustavi bili mnogo jednostavniji i imali su najviše jedan fiskalni oblik. S vremenom, broj fiskalnih oblika se povećavao. Fiskalni sustav neke države uređen je fiskalnim propisima kojima se utvrđuju fiskalni oblici čijom primjenom se prikupljaju fiskalni prihodi, utvrđuju drugi javni prihodi, definiraju javni rashodi... Sve ovo zajedno čini fiskalni sustav. Provedba fiskalnih propisa znači provedbu fiskalne politike unutar fiskalnog sustava (Roller, 2003).

Fiskalni sustavi dijele se na podsustave. U okviru nekog fiskalnog sustava mogu postojati sljedeći podsustavi: porezni sustav, carinski sustav, sustav doprinosa za socijalno osiguranje, sustav pristrojbi, sustav ostalih davanja i sustav donacija, koncesija i drugih prihoda.

Poželjne karakteristike dobrog poreznog sustava su (Roller, 2003):

- ☐ izdašnost – prihod poreznog sustava mora biti adekvatan da zadovolji potrebe društva za javnim rashodima

- ☐ pravednost – raspodjela poreznog tereta mora biti pravedna

- ☐ uvažavanje problema porezne incidencije – nije značajna samo točka u kojoj se uvodi porez, nego i mjesto konačnog smirivanja poreza

- ☐ neutralnost – poreze treba birati tako da se minimizira njihove uplitanje u ekonomsko odlučivanje. Takvo uplitanje uzrokuje nastanak “viška poreznog opterećenja” koji bi trebao biti što manji.

- ☐ stabilizacijsko i razvojno djelovanje – porezni sustav mora dopustiti korištenje fiskalne politike za postizanje stabilizacijskih i razvojnih ciljeva

- ☐ jednostavnost – porezni sustav mora dopustiti da se pravedno i nearbitrarno primjenjuje, te da bude razumljiv poreznom obvezniku

- ☐ niski troškovi – troškovi primjene i urednog izvršenja poreznih obveza moraju biti što niži, uzimajući u obzir i ostvarenje ostalih ciljeva.

Već samo nabranje poreznih načela pokazuje koliko je složeno napraviti dobar porezni sustav. U praksi su ta načela obično suprotstavljena, pa ni jedan porezni sustav ne poštuje podjednako sva načela. Što je neki porez pravedniji, to je manje efikasan ili je prekomplikiran za primjenu. Neki su porezi pravedniji od drugih, neki su efikasniji, neki pak jednostavniji za primjenu itd.

3. Fiskalna politika

Pojam »*fiskalna politika*« prvi put se javlja osamdesetih godina devetnaestog stoljeća (Jurković, 1989), no svoju veću afirmaciju u današnjem poimanju postiže tridesetih godina dvadesetog stoljeća kada je, nakon Velike depresije, postalo jasno da je za uspješno poslovanje gospodarstva od ogromnog značaja uloga države koja bi vlastitim mjerama utjecala na gospodarski razvoj (Roller, 2003). Svijet je u sličnoj situaciji i danas zbog čega se ponovno i iz istog razloga fiskalna politika spominje kao jedan od najbitnijih načina stimuliranja ekonomskog rasta.

Fiskalna politika dio je ekonomske politike čiji su predmet izučavanja javni prihodi i rashodi.

U okviru ekonomske politike ima jednu od ključnih uloga, te zajedno s monetarnom politikom najjače je sredstvo u upravljanju gospodarstvom jedne zemlje (Roller, 2003).

Pojam »*fiskalna politika*« dolazi od latinske riječi *fiscus* koja označava državnu blagajnu, ali i pravnu osobu koja je nositelj imovinskih prava i zastupa je u svim njenim imovinsko-pravnim odnosima, te grčke riječi *polis* što znači država. Ipak, pojam fiskalna politika koji se koristi u suvremenoj financijskoj znanosti mnogo je šireg značenja nego što bi se to moglo pretpostaviti iz doslovnog prijevoda pojmova fiskalan i politika (Roller, 2003).

Pojednostavljeno, fiskalna politika odnosi se na smišljeno korištenje fiskalnih mjera u svrhu ostvarivanja ciljeva ekonomskih i drugih politika (Jurković, 1989). Babić (1998) ističe da se fiskalna politika može definirati kao svjesna promjena državnih prihoda i rashoda kojima je svrha ostvarivati makroekonomske ciljeve ekonomske politike, poput pune zaposlenosti, stabilnih cijena, zadovoljavajuće stope rasta gospodarstva i ostvarivati eksternu ravnotežu. Fiskalna politika je usmjerena na korištenje instrumenata javnih (državnih ili društvenih)

prihoda i rashoda, kao instrumenata financiranja općih i zajedničkih potreba, kojima se ostvaruju širi ciljevi ekonomske politike (Crkvenac, 1997). Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje proračunskim prihodima i rashodima (Benazić,

2006). Cilj svake države je postići gospodarski rast uz istodobno visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a ti su ciljevi u potpunosti ostvarivi jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike.

Osnovne funkcije fiskalne politike su:

- ☐ alokacija,
- ☐ distribucija i
- ☐ stabilizacija.

Sušтина alokacijske funkcije jest u tome da se rashodima i porezima dio sredstava od zadovoljenja privatnih potreba preusmjeri na podmirivanje javnih potreba (primjerice, nacionalna obrana, izgradnja auto-cesta i slično). Dakle, alokativna funkcija svodi se na financiranje ponude javnih dobara i usluga. Država ima zadaću utjecati na ulaganje i upotrebu gospodarskih resursa sa ciljem da osigura ponudu javnih i privatnih dobara (to se financira iz poreza).

Distributivna funkcija nastoji ukazati kako dohoci i imovina nisu ravnomjerno distribuirani svim članovima nekog društva. Preraspodjelom dohotka i bogatstva omogućava se pravednija raspodjela, osobito ravnomjernijom socijalnom distribucijom javne potrošnje (primjerice, putem socijalne pomoći). Država mijenja onu raspodjelu (dohodaka, bogatstva, potrošnje tj. šansi) koja se ostvaruje na tržištu kako bi zadovoljila socijalne i političke kriterije (npr. progresivno oporezivanje).

Stabilizacija država utječe na “izgladivanje” oscilacija gospodarskih aktivnosti do kojih dolazi djelovanjem tržišnih čimbenika (npr. progresivno oporezivanje). Javlja se kada je

gospodarski sustav izvan ravnoteže te ga je ekonomskim mjerama potrebno vratiti u ravnotežu kako bi se ostvarili ekonomski ciljevi.

S obzirom da je fiskalna politika dio ekonomske politike onda ekonomska politika određuje fiskalnoj politici i njene ciljeve. Glavni ciljevi kojima teži fiskalna politika su: potpuna zaposlenost, stabilnost cijena (niska inflacija), poboljšanje bilance plaćanja, poticanje proizvodnje i privrednog rasta, preraspodjela dohotka i bogatstva ili ostvarivanje eksterne ravnoteže. Ova ciljna područja usko su povezana tako da će se mjere poduzete u jednom od njih odraziti i na ostale (Brümmerhoff, 2000). Stoga, osnovna zadaća stabilizacijske funkcije jest ostvarivanje i održavanje visoke stope zaposlenosti, zadovoljavajućeg stupnja stabilnosti cijena, odgovarajuće stope privrednog rasta i rezultata u razmjeni s inozemstvom (Musgrave, 1959:).

Pri ostvarivanju svojih ciljeva, fiskalna politika se služi specifičnim sredstvima, odnosno instrumentima. Instrument je sredstvo pomoću kojeg se ostvaruje određeni cilj. Prihodi i rashodi čine suštinske komponente financijske djelatnosti i predstavljaju osnovne instrumente fiskalne politike. Pod javnim rashodima podrazumijevamo sve izdatke države u najširem smislu radi obavljanja njezinih ustavom i zakonom određenih funkcija. Dinamika javnih rashoda obično se mjeri njihovim udjelom u bruto domaćem proizvodu, a elastičnost postupkom prirasta javnih rashoda u odnosu na postupak prirasta BDP-a. Proračun je glavni instrument financiranja javnih rashoda. Pred politiku javnih rashoda, postavljaju se zahtjevi da oni budu strogo u funkciji ostvarivanja općeg interesa i da se provode načela umjerenosti i

štednje koliko god je to moguće (Jurković, 2002). Javni prihodi su porezni i ostali prihodi (doprinosi, carine, takse i dr.) koji su zakonima i drugim propisima donesenima na temelju zakona propisani kao obvezni.

Neki od tih instrumenata su:

- ☐ automatski stabilizatori,
- ☐ formule elastičnosti, te
- ☐ diskrecijske mjere (Crkvenac, 1997).

Pod automatskim stabilizatorom razumijevaju se oni javni prihodi i rashodi koji automatski, bez neposrednog upletanja države, reagiraju na promjene u privatnoj sferi. Ovako se ublažavaju učinci promjena ukupne ponude i potražnje. Najvažniji automatski stabilizator je porez na dohodak. On djeluje kao automatski stabilizator, smanjujući mogući porast nacionalnog dohotka u fazi poleta i pad dohotka u vrijeme recesije.

Pod formulom elastičnosti podrazumijevaju se mjere usmjerene na uklanjanje uzroka i posljedica poremećaja u gospodarstvu (primjerice, promjene u stopi nezaposlenosti, promjene u razini cijena, promjene u porastu BDP – a i slično). Propisima su utvrđene određene mjere koje treba poduzeti ukoliko to takvih poremećaja dođe s ciljem što promptnijeg reagiranja. Diskrecijske mjere su najvažnije. Odnose se na one mjere koje nadležna državna tijela poduzimaju na temelju vlastite procjene, a koje nisu unaprijed utvrđene. Vrsta i vrijeme primjene diskrecijskih mjera ovisi o vrsti i veličini poremećaja u gospodarstvu na koje se nastoji djelovati ili pak pozitivno simulirati. Za razliku od primjene automatskog stabilizatora i formule elastičnosti, primjena diskrecijskih mjera zahtjeva određenu količinu vremena što se smatra jednim od njihovih nedostataka, međutim, njihova primjena je nezamjenjiva.

Osnovne komponente fiskalne politike su:

- ☐ politika javne potrošnje, odnosno politika proračuna (proračun, o kojem će biti riječ kasnije, predstavlja novčani predračun države koji se određuju prihodi i rashodi državnih organa prema unaprijed određenim namjenama; politika javne potrošnje definira načine potrošnje odnosno namjenu svih sredstava koji postoje u proračunu);
- ☐ porezna politika, odnosno politika prihoda proračuna (da bi se proračun mogao trošiti za različite namjene potrebno je odrediti načine punjenja proračuna; proračun države se puni iz njenih prihoda odnosno iz različitih vrsta poreza i drugih izvora koje država, odnosno fiskalna vlast, prikuplja.

3.1. Učinci primjene fiskalne politike

Ovisno o cilju koji se želi postići, fiskalna politika izravno i neizravno, proizvodi brojne učinke i to prvenstveno ekonomske i financijske prirode, ali i društvene, kulturne, moralne i tako dalje (Roller, 2003). Bilo kakve promjene u okviru fiskalnog sustava prvenstveno se osjete na mikroekonomskom planu, a tek nakon nekon vemenskog razdoblja javljaju se i makroekonomski učinci. Najčešći makroekonomski učinci su stabilizacijski, učinci na alokaciju resursa, antiinflacijski učinci, učinci redistribucije nacionalog dohotka i drugi. Mikroekonomski učinci čine temelj makroekonomskih učinaka. Naime, postizanje određenog makroekonomskog učinka u uskoj je vezi sa istodobnim izazivanjem niza mikroekonomskih učinaka (Roller, 2003:132).

Fiskalna vlast može na privredne subjekte utjecati i preko proračunske politike i preko politike proračunskih prihoda, odnosno preko javne potrošnje i preko porezne politike. Razlikuju se dva temeljna učinka fiskalne politike:

- ☐ ekspanzivni (povećanje javne potrošnje i smanjenje poreza)
- ☐ restriktivni (smanjenje javne potrošnje i povećanje poreza) (Roller, 2003)

Ekspanzivna fiskalna politika najčešće se koristi onda kada država misli da se gospodarstvo ne razvija dovoljno brzo ili je nezaposlenost previsoka. Primjerice, država povećava broj zaposlenih, mirovine, invalidnine kao i razna socijalna davanja, zatim investicijsku aktivnost, broj i vrste raznih poreznih i drugih oslobođenja i olakšica. Na taj način, smanjuje se porezno opterećenje kao i opterećenje pri plaćanju carina. Time će se povećati ekonomska i kupovna snaga, a rezultat koji iz toga proizlazi jest veća zaposlenost i ekonomski rast. S druge strane, restriktivna fiskalna politika koristi se kada je prisutna visoka inflacija jer smanjuje količinu raspoloživog novca u gospodarstvu za nove kupovine, te tako smanjujući potrošnju (odnosno potražnju) istovremeno vrši pritisak na cijene. Prvenstveno je usmjerena na smanjenje prihoda i rashoda javnog sektora.

Primjenom instrumenata fiskalne politike, kao što su progresivne porezne stope, razna oslobođenja i olakšice kod direktnih poreza, diferenciranim oporezivanjem pojedinih dijelova dohotka i tako dalje, može se utjecati i na redistribuciju dohotka; razlike u visini dohotka mogu se umanjiti što bi dovelo do uspostavljanja društveno prihvatljivijih razlika među pojedincima u društvu. Drugim riječima, oni čija je ekonomska snaga veća, snosit će i postotno veći teret. Nadalje, mjerama fiskalne politike može se postići i redistribucija imovine, a može se djelovati i na regionalni razvoj (Crkvenac, 1997)

Glavni fiskalni instrument u svakoj državi je državni proračun. Državni proračun je sustavni pregled planiranih prihoda (koliko će novca i na koji način prikupiti u jednoj godini) i rashoda (koliko će novca potrošiti u toj godini i za koje namjene) neke države u određenom vremenskom razdoblju, formira ga Vlada, a prihvaća Parlament, odnosno Sabor. Osim što predstavlja plan prihoda i rashoda, služi i kao okvir za njihovo izvršenje. Prema *Zakonu o proračunu*, državni proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci države za jednu godinu, u skladu sa zakonom, a donosi ga Hrvatski sabor (NN 96/03).

Proračun se obično donosi u prosincu, odnosno prije početka (fiskalne) godine na koju se odnosi.

Postoje dvije vrste proračuna:

- ☐ uravnoteženi (kad su prihodi jednaki rashodima)
- ☐ neravnoteženi (kad su prihodi veći od rashoda (proračunski suficit) ili kad su prihodi manji od rashoda (proračunski deficit))

U Republici Hrvatskoj postoje tri razine proračuna: državni proračun (prihodi i rashodi proračunskih korisnika - ministarstava, državnih agencija itd., i svih onih koji se financiraju iz državnog proračuna), proračuni izvanproračunskih fondova (Mirovinski i Zdravstveni fond,

Zavod za zapošljavanje, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Hrvatski fond za privatizaciju i Javno poduzeće Hrvatske vode) te proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave (proračun lokalnih jedinica - županije, općine i gradovi i Grad Zagreb). Sva tri proračuna čine jednu cjelinu - proračun opće države koji služi kao pokazatelj koliko je država prikupila i potrošila prihoda (Proračunski vodič za građane, 2003). Tri su glavne funkcije proračuna:

- ☐ prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini
- ☐ služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje
- ☐ služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava

Glavni prihodi i primici državnog proračuna potječu od:

- ☐ poreznih obveznika (oporezivanjem),
- ☐ dobivenih potpora, te
- ☐ primitaka od zaduživanja u zemlji ili inozemstvu

3.2 *Fiskalna tehnika*

O pojmu fiskalne tehnike može se govoriti na tri osnovna načina: fiskalna tehnika kao pomoćna disciplina financijske znanosti, fiskalna tehnika kao način ustroja i obavljanja rada u fiskalnim poslovima, te fiskalna tehnika kao sastavni dio fiskalne politike.

Fiskalna tehnika kao pomoćna znanstvena disciplina intenzivnije se počela razvijati posljednjih pedeset godina primjenom suvremenih sredstava informatičke opreme kao i usvajanjem i primjenom novih metoda kvantitativne ekonomske analize, ekspertnih sustava, te ostalih suvremenih metoda i znanstvenih dostignuća. Iako imaju jednak predmet

razmatranja, pristupaju mu različito. Financijska znanost je općenitija, kod nje se problemi uopćavaju, istražuje se zajedničko i pokušava ih se sistematizirati. Ovdje se može govoriti o makro aspektu pristupanja predmetu izučavanja. S druge strane, fiskalna tehnika dosta je konkretnija, fokusira se na praktične probleme koje nastoji detaljno istražiti, razraditi i objasniti. Ovdje je riječ o mikro aspektu. (Roller, 2003:16; Roller, 1996:9). Iako je ovakav pristup razgraničavanja financijske znanosti i fiskalne tehnike najčešći, ne može se govoriti o strogoj granici obzirom da im je općenito gledajući predmet razmatranja isti, a kako bi se neki problem najbolje istražio i objasnio potrebno je uzeti u obzir i ostale elemente koji na njega utječu tako da se u zadnje vrijeme najčešće koristi tzv. multidisciplinarni pristup u kojem se koriste najkorisnija i najprimjerenija dostignuća različitih znanstvenih disciplina. Nadalje, ukoliko se fiskalna tehnika razumijeva kao način ustroja i obavljanja rada u fiskalnim poslovima, tada se govori o dijelu fiskalne tehnike čija je osnovna zadaća određivanje najracionalnijeg ustroja fiskalnih poslova, ali i ostvarivanje definiranih ciljeva fiskalne politike na najbolji i najekonomičniji mogući način u što kraćem roku. Dakle, ovdje je riječ o praktičnom dijelu discipline (Roller, 1996: 11; Roller, 2003:16). I konačno, mjere fiskalne politike nisu ništa drugo nego elementi odabrane fiskalne tehnike. Pažljivo i detaljno definirani elementi fiskalne tehnike preduvjet su uspješnog ostvarivanja željenih ciljeva fiskalne politike.

4. Kretanja fiskalne politike Republike Hrvatske od osamostaljenja do danas

Hrvatska kao nezavisna država postoji od 1992. godine. Iako njezina povijest seže tisuću godina unatrag, potpuni politički suverenitet ostvarila je tek u zadnjem desetljeću dvadesetog stoljeća. Tijekom svoje povijesti pripadala je različitim državnim konglomeratima koji su, u različitim oblicima i različitim intenzitetom, sputavali afirmaciju njezinih istinskih gospodarskih interesa. Tek nakon proglašenja nezavisnosti 1991. godine, Hrvatska je dobila mogućnost samostalnog vođenja razvojne politike koja se temeljila na stvarnim, autentičnim nacionalnim interesima i samostalno definiranim ciljevima, a povezano s tim i sasvim nove mogućnosti gospodarskog razvoja.

Nedugo nakon proglašenja nezavisnosti 1991. godine, Hrvatska se suočila sa ozbiljnim i kompleksnim problemima: agresijom i okupacijom nekih dijelova teritorija, raspadom realsocijalizma te tranzicijom iz socijalističkog, samoupravnog gospodarskog sustava u tržišno orijentirani sustav gospodarskih odnosa, te raspadom bivšeg jugoslavenskog tržišta. Većina gospodarskih problema s kojima se suočila odmah na početku svoga suverenoga postojanja, svoje korijene vukli su iz ranijih godina. Naime, od kasnih je sedamdesetih gospodarstvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bilo u dubokoj krizi i zastoju koji se očitovao u visokom vanjskom dugu, rastućoj inflaciji, stagnirajućem ili opadajućem ukupnom bruto domaćem proizvodu, te rastućoj nezaposlenosti. Ovo negativno nasljeđe bilo je dodatan teret novoformljenoj državi. Umjesto da započne sa nezaustavljivim gospodarskim razvojem, Hrvatsku je zahvatila dugotrajna i razarajuća kriza, te procesi deindustrijalizacije i destrukcije proizvodnog potencijala (Vranjican, 2005).

Raspad bivše države, proces tranzicije i ratna agresija, te teško naslijeđe iz prošlosti (stagnacija i tehnološko zaostajanje još od kraja sedamdesetih godina) višestruko su se odrazili na smanjenje gospodarskog potencijala zemlje. Stoga je 1994. godina prva godina od osamostaljivanja zemlje, u kojoj je ostvarena pozitivna stopa gospodarskog rasta i zaustavljen trogodišnji pad proizvodnje (Jurković, 2002).

Stjecajem pune državne suverenosti bilo je neophodno da Hrvatska naslijeđeni porezni sustav prilagodi najavljenim i očekivanim promjenama u socio-ekonomskom i političkom sustavu.

Sve su češći i glasniji bili zahtjevi da se porezni sustav reformira i da ga se učini kompatibilnim i komparabilnim s poreznim sustavima zemalja članica Zapadne Europe, zemalja s tržišnim gospodarstvom (Jelčić, Bejaković, 2012). Vodeću ulogu u izgradnji poreznog sustava samostalne Hrvatske imali su profesor Sveučilišta u Heidelbergu Manfred

Rose i njegovi suradnici. Njegov se tim sastojao od tri sveučilišna profesora te sedam drugih stručnjaka. Uloga profesora Rosea i njegovih suradnika bila je tako značajna da ih se zapravo može smatrati kreatorima poreznog sustava Hrvatske (Jelčić, Bejaković, 2012).

Stabilizacijski program započeo je u listopadu 1993. godine. Usvajanjem Stabilizacijskog programa stvoreni su uvjeti za razvitak gospodarstva i za provedbu tranzicijskoga procesa.

Opći ciljevi naznačeni u dokumentu integralnog Stabilizacijskog programa bili su stabiliziranje i jačanje hrvatskog gospodarstva, stvaranje tržišne klime i prikladne vlasničke strukture sa smanjenom ulogom države u gospodarstvu, zaštita najsiromašnijih od razarajuće moći preraspodjele u uvjetima hiperinflacije, te stvaranje pretpostavki za stabilan razvitak i rast. U početnoj fazi programa pooštrena je novčana politika, cijene javnih i komunalnih službi preuskladene su kako bi se uklonili gubici tih poduzeća koji su opterećivali proračun, liberalizirano je devizno tržište što je omogućilo stabiliziranje tečaja, kontrolirane su plaće u javnom sektoru, a izglasan je i uravnoteženi proračun (Vedriš, 2005; Benazić, 2006).

Prva je faza stabilizacije bila iznimno uspješna; inflacija je zaustavljena, a Hrvatska otada nema problema s inflacijom. Druga faza stabilizacije uključivala je strukturne reforme s ciljem osiguranja dugoročne makroekonomske stabilnosti. Fokus je bio na reformi fiskalnog područja (porezne i carinske reforme), ubrzanje privatizacije, restrukturiranje poduzeća javnog sektora koji su loše poslovali, restrukturiranje bankarskog sustava i razvijanje financijskog sustava (Benazić, 2006).

U narednom razdoblju znatno je promijenjen i porezni sustav. Reforma poreznog sustava započela je godine 1994. kada su doneseni Zakon o porezu na dohodak i Zakon o porezu na

dobit i uvedene su trošarine kao indirektni porezi. Godine 1996. uvedena je nova carinska tarifa, a 1. siječnja 1998. uveden je PDV (porez na dodanu vrijednost), čime je u najvećoj mjeri porezna reforma i završena (Benazić, 2006). Uvođenjem PDV-a, hrvatski porezni sustav postao je kompatibilan sa poreznim sustavima razvijenih zemalja. Uključivanjem poreza na dodanu vrijednost u svoj porezni sustav, Hrvatska se priključila velikom broju (tada oko 90) suvremenih država koje su se opredijelile za ovaj oblik općeg poreza na promet (Jelčić, Bejaković, 2012).

Istodobno s poreznom reformom, radilo se na povećanju učinkovitosti trošenja javnih prihoda. Osnovana je Državna riznica (s radom je počela 2001. godine), neovisna organizacijska jedinica Ministarstva financija pod profesionalnom, zakonskom i proračunskom kontrolom Ministra financija, a osnovna funkcija joj je upravljanje gotovinom. Riznica prima prihode, izvršava rashode, bilježi proračunske stavke, obveze i financijske transakcije te održava izričitu vezu između proračunskih stavki i plaćanja. Nadalje, u isto vrijeme započele su i reforme mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (Benazić, 2006).

Od prvog srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica Europske Unije. Od Hrvatske su se već od početka pregovora očekivale specifične promjene u gospodarstvu i u financijskom sektoru. Sve zemlje članice i zemlje kandidati za ulazak u

Europsku uniju moraju se pridržavati određenih ograničenja i pravila kako bi se sačuvala stabilnost europskog tržišta. Jedno od ograničenja predstavljaju Maastrichtski kriteriji konvergencije koje su sve članice trebale ispuniti kako bi uopće postale dio Europske monetarne unije. Drugo ograničenje provodi se putem Pakta o stabilnosti i rastu (SGP) čijih se pravila automatski moraju pridržavati članice Europske monetarne unije. Maastrichtskim kriterijima konvergencije utvrđene su granice javnog duga i deficita, dok je Paktom o stabilnosti i rastu samo dodatno proširena i više definirana tzv. procedura kod prekomjernih deficita. Uvođenjem kriterija iz Maastrichta i SGP-a najveći dio fiskalnih pravila već je predodređen, a poznato je da je unutar euro zone monetarna politika zapravo već izgubila svoj suverenitet. Gubitkom suvereniteta monetarne politike, značaj fiskalne politike postaje tim veći (Šimović, 2006).

Neki od fiskalnih aspekata pridruživanja Hrvatske Europskoj Uniji su mogućnost korištenja sredstava proračuna Europske Unije, prilagodba poreznog sustava zahtjevima Europske Unije,

pravci reforme i prilagodba fiskalnim pravilima Europske unije. Porezne izmjene u 2013. godini obuhvatile su prvenstveno PDV te posebne poreze i trošarine. Primjerice, od 01. siječnja 2013. ukinuta je nulta stopa poreza na dodanu vrijednost, a proizvodi koji su do tada bili oporezivani po ovoj stopi, sada će se oporezivati stopom od 5% kao najnižom mogućom u EU. Ovim se nastoji izbjeći veći rast cijena tih proizvoda te olakšati utjecaj spomenutih promjena na kategorije stanovništva s nižim dohotkom. Također, na snagu je stupio i Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom kojim se od 01. siječnja 2013. postupno uvode fiskalne blagajne.

5. Porezni sustav Republike Hrvatske

U fiskalnom sustavu Republike Hrvatske u zadnjih petnaest godina učinjeno je niz promjena. Danas je na snazi jedan moderan sustav usklađen s europskim načelima, u kojem je izjednačen položaj svih poreznih obveznika, tj. domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba. Već je spomenuto da je fiskalni sustav podijeljen na više razina, od općine, grada, županije do države. U Tablici 2. prikazani su fiskalni oblici prema pripadnosti pojedinoj od navedenih razina.

Tablica 2. Pregled hrvatskog poreznog sustava

DRŽAVNI POREZI	ŽUPANIJSKI POREZI	GRADSKI ILI OPĆINSKI POREZI	ZAJEDNIČKI POREZI	NAKNADE ZA PRIREĐIVANJE IGARA NA SREĆU
☐ Porez na dodanu Vrijednost ☐ Porez na dobit ☐ Posebni porezi i trošarine: ☐ na sva motorna Vozila ☐ trošarinski sustav oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne ☐ na kavu i bezalkoholna pića ☐ na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih Vozila	☐ Porez na nasljedstva i darove ☐ Porez na cestovna motorna vozila ☐ Porez na plovila ☐ Porez na automate za zabavne igre	☐ Prirez porezu na dohodak ☐ Porez na potrošnju ☐ Porez na kuće za odmor ☐ Porez na tvrtku ili naziv ☐ Porez na korištenje javnih površina	☐ Porez na dohodak ☐ Porez na promet nekretnina	☐ Lutrijske igre ☐ Igre u casinima ☐ Igre kladenja ☐ Igre na sreću na automatima ☐ Naknada za privređivanje prigodnih jednokratnih igara na sreću

Izvor: Porezna uprava Republike Hrvatske

Prikaz fiskalnih oblika dao se u pojednostavljenom obliku. Potpun prikaz ove materije oduzeo bi previše prostora u ovom radu, tako da će se u nastavku dati detaljan prikaz tek nekoliko najbitnijih poreza hrvatskog poreznog sustava za koje se vjeruje da su najvažniji i najizdašniji u ukupnim javnih prihodima, a istovremeno zahvaćaju turističku djelatnost. Pritom će se koristiti aktualni zakoni i pravilnici kojima se uređuju ova pitanja, u skladu sa direktivama Europske Unije, te su na snazi od dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji:

- 3.1. Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 22/12, 144/12)
- 3.2. Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12)
- 3.3. Pravilnik o porezu na dobit (NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 61/12)
- 3.4. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13)
- 3.5. Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost (NN 79/13)
- 3.6. Zakon o trošarinama, NN 22/13, 32/13 – ispravak, 81/13
- 3.7. Pravilnik o trošarinama (NN 64/13)
- 3.8. Uredba o visini trošarine na cigarete, sitno rezani duhan i ostali duhani za pušenje
(NN 66/13)

5.1 Porezna politika

Neusporedivo najvažniji izvor prihoda za državu su prihodi od poreza. Porezi su samo jedan od oblika fiskalnog zahvaćanja, a ujedno i jedan od najstarijih. Nema ni jedne civilizacije koja nije ubirala poreze, a prvi poznati slučaj zabilježen je Sumeru, dakle prije šest tisuća godina.

Antička Grčka u 4. i 5. stoljeću prije Krista imala je vrlo razvijen porezni sustav. Od tadašnjih vremena uloga poreza postajala je sve značajnija, a danas zauzimaju bitno mjesto u većini fiskalnih sustava svijeta (Jelčić, 2001). O značaju poreza za gospodarstvo neke zemlje najbolje govori činjenica da u strukturi ukupnih prihoda u državnom proračunu dominiraju prihodi od poreza.

Tablica 1. Udio poreza u ukupnim prihodima državnog proračuna u 2015. godini

Prihodi od poreza (u kunama) - 2015.	
Ukupni porezni prihodi	68.014.776.516
☐ Porez na dohodak	2.068.143.141
☐ Porez na dobit	6.244.055.333
☐ Porezi na imovinu	172.367.524
☐ Porez na dodanu vrijednost	43.577.753.428
☐ Posebni porezi i trošarine	13.923.204.283
☐ Porezi na međunarodnu trgovinu i Transkacije	419.113.377

Izvor: Ministarstvo financija

Primjerice, Republika Hrvatska je 2015. godine ostvarila ukupan prihod državnog proračuna u iznosu od 109,8 milijardi kuna. Prihodi poslovanja ostvareni su u iznosu od 109,1 milijardi kuna i čine 99,3% ukupnih prihoda državnog proračuna. U strukturi ovih prihoda najznačajniju stavku čine porezni prihodi s udjelom u iznosu od 60,7%.

Ne postoji jedna općeprihvaćena definicija poreza, no bez obzira na eventualna razilaženja u mišljenjima, većina autora usuglasila se da svaki porez, bez obzira na geografske i vremenske razlike među njima, posjeduje specifične, zajedničke karakteristike. Te karakteristike su: prisila, davanje bez trenutačne izravne protuusluge, preraspodjela nacionalnog dohotka i uvođenje s ciljem financiranja javnih potreba (Roller, 2003; Roller, 1996).

Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se koriste svi stanovnici neke države. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza; porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, kada kupujemo stan ili kuću, plaćamo porez na promet

nekretnina, kada automobil punimo benzinom, plaćamo trošarinu... (Porezni vodič za građane, 2015).

Dvije su osnovne skupine ciljeva oporezivanja:

- ☐ fiskalni ciljevi (prikupljanje prihoda za financiranje rashoda)
- ☐ nefiskalni ciljevi (provedba ekonomske politike - korištenje poreza kao instrumenta ekonomske politike s ciljem ostvarivanja željene raspodjele dohotka, usmjeravanja privatne gospodarske aktivnosti).

Porezi se mogu podijeliti prema nekoliko kriterija:

- ☐ prema predmetu fiskalnog zahvaćanja (porez na dohodak fizičkih osoba, porez na promet, porezi na imovinu, porezi na nasljedstva i darove...)
- ☐ prema razini državne vlasti kojoj pripada porezni prihod (državni porezi, županijski porezi, gradski ili općinski porezi...)
- ☐ prema tome koju kategoriju stanovnika više opterećuju (progresivni ili regresivni porezi)
- ☐ prema okolnostima (subjektni (npr. porez na dohodak pojedinca) i objektni (npr. porez na neki dio imovine))
- ☐ prema kriteriju plaćanja (specifični – plaćaju se po jedinici proizvoda i ad valorem – plaćaju se u postotku od iznosa porezne osnovice)
- ☐ prema odnosu rasta porezne stope i rasta porezne osnovice (proporcionalni - rast porezne stope i porezne osnovice je jednak; progresivni - porezne stope rastu brže od porezne osnovice; regresivni - porezne stope rastu sporije od porezne osnovice (Roller, 2003: 63).

Ipak, u literaturi se najčešće spominje podjela poreza na izravne i neizravne. Izravni porezi su oni koje uplaćujemo osobno ili ih za nas uplaćuje naš poslodavac u državnu blagajnu. Ti se porezi u određenom postotku zaračunavaju na naš dohodak ili imovinu i po pravilu se ne

moгу prevaleti na drugoga. To znači da onaj tko porez plaća, porez i snosi. Izravni su porezi, primjerice, porez na dohodak koji se plaća iz plaće, autorskog honorara ili obrta, porez na dobit koji plaćaju poduzeća...

Neizravne poreze ne snosi onaj tko ih uplaćuje u državni proračun, već ih najčešće prevaľuje na druge. Porezni obveznici neizravnih poreza kroz cijenu svojih dobara i usluga prevaľuju teret tih poreza na krajnjeg potrošaća, tj. na građane. Najpoznatiji neizravni porez je porez na dodanu vrijednost (PDV).

5.2 Porez na dohodak

Porez na dohodak pripada skupini izravnih poreza kojima se oporezuje dohodak što ga građani zarađuju tijekom godine. Porez se ne razrezuje na ukupno ostvareni dohodak već se umanjuje za propisane troškove, olakšice i oslobođenja. Na tako utvrđen dohodak primjenjuju se progresivne porezne stope. Građani u veljači ispunjavaju poreznu prijavu na temelju koje plaćaju razliku poreza ili ostvaruju povrat poreza.

U hrvatskome poreznom sustavu Zakonom o porezu na dohodak, donesenim potkraj 1993. godine, uvedeno je oporezivanje dohotka fizičkih osoba kakvo danas poznajemo. Zakon je bio na snazi sedam godina, a nakon toga donesena su dva Zakona o porezu na dohodak (2000. i 2004.), kojima se uvelike promijenilo početno oporezivanje dohotka. Ovdje se opisuje stanje prema važećoj regulativi, dakle Zakonu o porezu na dohodak koji je na snazi od 1. siječnja 2013. godine (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.2.1 Porezni obveznik

Porezni obveznik je fizička osoba koja ostvaruje dohodak. Dakle, porezni je obveznik pojedinac, a ne poduzeće. Ako više fizičkih osoba zajednički ostvaruje dohodak, porezni obveznik je svaka fizička osoba zasebno i to za svoj udio u zajednički ostvarenom dohotku

(oporezuje se svakoga posebno). Obveznicima poreza na dohodak smatraju hrvatski državljani i stranci. Hrvatskim državljaninom, odnosno rezidentom, smatra se fizička osoba koja u Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište. Strancem ili nerezidentom smatra se fizička osoba koja u Hrvatskoj nema ni prebivalište ni uobičajeno boravište, ali u Hrvatskoj ostvaruje dohodak (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.2.2 Predmet oporezivanja

Predmet oporezivanja jest dohodak koji obveznik ostvari iz šest izvora:

1. nesamostalni rad,
2. samostalna djelatnost,
3. imovina i imovinska prava,
4. kapital,
5. osiguranje,
6. drugi dohodak (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.2.3 Porezne stope

Porez na dohodak plaća se po tri stope, stope poreza na dohodak izgledaju ovako:

- ☐ 12% na poreznu osnovicu do visine 2.200,00 kuna,
- ☐ 25% na razliku porezne osnovice između 2.200,00 i 13.200,00 kuna,
- ☐ 40% na poreznu osnovicu iznad 13.200,00 kuna,

Na porez na dohodak obračunan uz pomoć navedenih stopa primjenjuje se još i prirez porezu na dohodak u onim gradovima i općinama koji su propisali obvezu plaćanja prireza (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.2.4 Porezna osnovica

Osnovicu poreza na dohodak rezidenta predstavlja ukupni iznos dohodaka (zbroy dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugih dohodaka) koje rezident ostvari u tuzemstvu i inozemstvu (načelo svjetskog dohotka), umanjen za osobni odbitak (niz neoporezivih dijelova dohotka i/ili olakšice za područja posebne državne skrbi i brdsko planinska područja).

Osnovicu poreza na dohodak nerezidenta predstavlja ukupni iznos dohodaka (zbroy dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih

prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugih dohodaka) koje nerezident ostvari u tuzemstvu (načelo izvora dohotka), umanjen za osobni odbitak (1 800 kn za zaposlene, odnosno do 3 200 kn za umirovljenike; plaćeni doprinosi za obvezno zdravstveno osiguranje u tuzemstvu; darovanja dana u tuzemstvu).

5.2.5 Porezno razdoblje

Porez na dohodak utvrđuje se i plaća za kalendarsku godinu (porezno razdoblje). Porezno razdoblje može biti kraće od kalendarske godine u sljedećim slučajevima:

1. ako rezident tijekom iste kalendarske godine postane nerezident ili obratno (u tom slučaju porezno razdoblje obuhvaća razdoblje u kojemu je fizička osoba bila rezident ili nerezident)
2. rođenje ili smrt poreznog obveznika

5.3 Porez na dobit

Osnovni Zakon o porezu na dobit, koji je donesen krajem 2004. godine, mijenjan je nekoliko puta. Najprije su 2005. olakšice za područja posebne državne skrbi, brdsko-planinska područja, Grad Vukovar i slobodne zone prenesene u matične zakone. Nakon toga, od 1. siječnja 2007, brišu se ostale olakšice: poticaji za zapošljavanje, istraživanje i razvoj,

školovanje i stručno usavršavanje te za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a poticaji za ulaganja reguliraju se novim Zakonom o poticanju ulaganja. Zasebnim zakonskim propisima donesenim tijekom 2007. nastavlja se primjena olakšica za istraživanje i razvoj te za obrazovanje i izobrazbu. Radi usklađivanja hrvatskog poreza na dobit s odredbama Europske unije, Hrvatska 2008. godine donosi izmjene zakona u dijelu u kojemu se regulira spajanje, podjele (...) trgovačkih društava, te oporezivanje isplata kamata i autorskih naknada (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.3.1 Porezni obveznik

Obveznik poreza na dobit je pravna i fizička osoba:

1. trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarski procjenjivih koristi,
2. tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika (nerezident),
3. porezni obveznik je i fizička osoba, koja ostvaruje dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka, ako izjavi da će plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak,
4. porezni obveznik je i poduzetnik fizička osoba koja ostvaruje dohodak od obrta i s obrtom izjednačenih djelatnosti: - ako je u prethodnom poreznom razdoblju ostvario dohodak veći od 400.000,00 kuna, ili - ako ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna, ili - ako u prethodnom poreznom razdoblju prosječno zapošljava više od 15 radnika.
5. Svaki onaj poduzetnik koji se ne ubraja u poduzetnike nabrojane u točkama od 1.-5., a koji nije obveznik poreza na dohodak prema propisima o oporezivanju dohotka i čija se dobit ne oporezuje drugdje.

Ukoliko je riječ o porezu na dobit po odbitku, porezni obveznik je tuzemni isplatitelj koji plaća kamate, dividende, udjele u dobiti, autorska prava i druga prava intelektualnog vlasništva (prava na reprodukciju, patente, licencije, zaštitni znak, dizajn ili model, proizvodni postupak, proizvodne formule, nacrt, plan, industrijsko ili znanstveno iskustvo i druga slična prava) inozemnim osobama koje nisu fizičke osobe i koji plaća usluge istraživanja tržišta, poreznog i poslovnog savjetovanja i revizorske usluge inozemnim osobama; te koji plaća sve vrste usluga koje su plaćene osobama koje imaju sjedište ili mjesto stvarne uprave odnosno nadzora poslovanja u državama osim članicama Europske unije, u kojima je opća ili prosječna

nominalna stopa oporezivanja dobiti niža od 12,5%, a država je objavljena u Popisu država koji donosi ministar financija.

5.3.2 Porezna stopa

Kada je 1994. u Hrvatskoj uvedeno oporezivanje dobiti prema novim načelima, porezna je stopa iznosila 25%. No izmjenama krajem 1996. godine porezna je stopa povećana na 35% kako bi bila usklađena s gornjom stopom poreza na dohodak. Nakon 2000. godine stopa poreza na dobit iznosi 20%.

5.3.3 Porezna osnovica

Porezna osnovica je dobit utvrđena prema računovodstvenim propisima kao razlika između prihoda i rashoda navedenih u financijskim izvješćima ostvarenih tijekom porezne godine koja je kalendarska godina. Takva se dobit povećava i smanjuje za prihode i rashode što se priznaju u porezne svrhe. Za rezidenta je porezna osnovica ukupna dobit ostvarena u Hrvatskoj i u inozemstvu, a za nerezidenta je to dobit ostvarena samo u Hrvatskoj. U poreznu osnovicu ulazi i dobit ostvarena u postupku likvidacije prema tržišnoj vrijednosti (Porezni priručnik za građane, 2003).

5.3.4 Porezno razdoblje

Porez na dobit utvrđuje se za poslovnu godinu koja je po pravilu kalendarska godina, i to prema dobiti koju je poduzetnik ostvario u tom razdoblju. Obveznici poreza na dobit plaćaju tijekom godine predumove poreza na dobit na osnovi porezne prijave za prethodnu godinu.

Konačni obračun poreza na dobit obavlja se na temelju porezne prijave koju porezni obveznici dostavljaju PU do 30. travnja za prethodnu poslovnu godinu. Uz poreznu prijavu podnosi se Bilanca i Račun dobiti i gubitka.

5.4 Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost (PDV) je, pojednostavljeno rečeno, porez na potrošnju, jer se plaća prilikom kupnje i uvoza dobara i korištenja usluga, te na isporuke dobara i usluga što se obave uz djelomičnu naknadu, bez naknade u nepoduzetničke svrhe ili uz povoljnije uvjete.

Poduzetnici koji su u sustavu PDV-a taj porez obračunavaju i naplaćuju po računima za isporučena dobra i obavljene usluge kupcima tih dobara i usluga. Porez na dodanu vrijednost primjenjuje se u Hrvatskoj od 01. siječnja 1998. godine.

5.4.1 Predmet oporezivanja i porezna osnovica

PDV se plaća na:

1. Isporuka dobara u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav (osnovica PDV-a je naknada za isporučena dobra ili obavljene usluge)
2. Stjecanje dobara unutar Europske unije u tuzemstvu uz naknadu (porezna osnovica uključuje sve ono što je stjecatelj dao ili treba dati isporučitelju)
3. Isporuka novih prijevoznih sredstava (osnovica PDV-a je naknada za isporuku novog prijevoznog sredstva)
4. Obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje kao takav (naknada za obavljene usluge)

5. Korištenje dobara, što čine dio poslovne imovine poreznog obveznika za njegove privatne potrebe ili za privatne potrebe njegovih zaposlenika, ako raspolažu njima bez naknade ili ih općenito koriste u druge svrhe osim za potrebe obavljanja djelatnosti poreznog obveznika, a za ta je dobra ili njihove dijelove u cijelosti ili djelomično odbijen pretporez (nabavna cijena tih ili sličnih dobara, a ako je ta cijena nepoznata, visina troškova utvrđenih u trenutku isporuke)
6. Korištenje dobara koja čine dio poslovne imovine poreznog obveznika za njegove privatne potrebe ili privatne potrebe njegovih zaposlenika ili općenito u druge svrhe osim za potrebe obavljanja njegove djelatnosti, za koja je u cijelosti ili djelomično odbijen pretporez (ukupni trošak obavljanja usluga)
7. Obavljanje usluga bez naknade od strane poreznog obveznika za njegove privatne potrebe ili privatne potrebe njegovih zaposlenika ili općenito u druge svrhe osim za potrebe obavljanja njegove djelatnosti (ukupni trošak obavljanja usluga)
8. Uvoz dobara (carinska vrijednost utvrđena prema carinskim propisima)

5.4.2 Porezni obveznik

1. svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost bez obzira na svrhu i rezultat obavljanja te djelatnosti
2. svaka osoba koja povremeno isporučuje nova prijevozna sredstva (npr. građani i ministarstva)
3. porezni obveznik koji na području Republike Hrvatske nema sjedište, poslovnu jedinicu, prebivalište ili uobičajeno boravište, a u tuzemstvu obavlja isporuke dobara ili usluga čije je mjesto oporezivanja u Republici Hrvatskoj (osim ako PDV plaća hrvatski primatelj dobara ili usluga). Porezni obveznici koji imaju sjedište u

Europskoj uniji mogu u Republici Hrvatskoj imenovati poreznog zastupnika, dok porezni obveznici koji imaju sjedište izvan Europske unije moraju imenovati poreznog zastupnika kao osobu koja je obvezna platiti PDV

4. tijela državne vlasti, tijela državne uprave, tijela i jedinice lokalne i područne

(regionalne) samouprave, komore te druga tijela s javnim ovlastima ako obavljaju gospodarsku ili drugu djelatnost, a neoporezivanje tih djelatnosti bi dovelo do znatnog narušavanja načela tržišnog natjecanja

5.4.3 Porezna stopa

Porez na dodanu vrijednost se obračunava i plaća po stopi 25%. Do 2013. neki proizvodi su se obračunavali i plaćali po nultoj stopi 0%, međutim zbog usklađivanja s direktivom Europske unije nulta stopa je ukinuta, te zamijenjena stopom od 5% kao najnižom mogućom stopom poreza na dodanu vrijednost koju Europska unija dopušta. PDV se obračunava i plaća po sniženoj stopi 5% na isporuke sljedećih dobara i usluga:

1. sve vrste kruha,
2. sve vrste mlijeka koje se stavlja u promet pod istim nazivom u tekućem stanju, svježe, pasterizirano, homogenizirano, kondenzirano (osim kiselog mlijeka, jogurta, kefira, čokoladnog mlijeka i drugih mliječnih proizvoda), nadomjestke za majčino mlijeko,
3. knjige stručnog, znanstvenog, umjetničkog, kulturnog i obrazovnog sadržaja, udžbenike za pedagoški odgoj i obrazovanje, za osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, u svim fizičkim oblicima,
4. lijekove određene u skladu s Odlukom o utvrđivanju Liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje,

5. medicinsku opremu, pomagala i druge sprave koje se koriste za ublažavanje liječenja invalidnosti isključivo za osobnu uporabu invalida propisane Pravilnikom o ortopedskim i drugim pomagalima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje,
6. kino ulaznice
7. novine novinskog nakladnika koji ima statut medija, otisnute na papiru koje izlaze dnevno i kao opće-informativni tisak objavljuju novinarske autorske tekstove u opsegu od najmanje 25.000 riječi u primjerku dnevnog izdanja, osim onih koje u cijelosti ili većim dijelom sadrže oglase ili služe oglašavanju,
8. znanstvene časopise.

Osim zamjene nulte stope sa sniženom stopom od 5%, Hrvatska je, potrebe daljnjeg usklađenja i prilagodbe domaćeg sa zakonodavstvom Europske unije, nastavila s daljnjim izmjenama sustava oporezivanja dodane vrijednosti. Tako od 01. siječnja 2013. vrijedi proširena primjena snižene stope od 10% (na usluge pripremanja hrane i obavljanje usluga prehrane u ugostiteljskim objektima te pripremanje i usluživanje bezalkoholnih pića i napitaka, vina i piva u tim objektima), te je uvedena stopa od 5% na plovila za sport i

razonodu koja se stavljaju u carinski postupak puštanja u slobodan promet do 31. svibnja

2013., a koja su prethodno bila u postupku privremenog uvoza. Stopa od 10% je u prosincu 2013. povećana na 13%.

5.4.4 Razdoblje oporezivanja

Razdoblje oporezivanja je kalendarska godina. Obračunska se razdoblja tijekom godine protežu od prvoga do posljednjeg dana u mjesecu. Konačni obračun poreza za one koji

plaćaju porez prema izdanim računima (obveznici poreza na dobit) obavlja se do kraja travnja za prethodnu godinu. Oni koji PDV plaćaju prema naplaćenim računima (obveznici poreza na dohodak) konačni obračun podnose do kraja veljače tekuće godine za proteklu godinu.

5.5 Trošarine

Trošarine u Hrvatskoj plaćaju proizvođači i uvoznici te oni koji nabavljaju ili primaju te proizvode iz inozemstva, osim onih koji su prema carinskim propisima oslobođeni takvog plaćanja (Kuliš, 2005). Već je spomenuto da najveći udio u bruto domaćem proizvodu imaju neizravni porezi, ponajprije zahvaljujući visokim prihodima od poreza na dodanu vrijednost i trošarina (vidi Tablicu 3)

Tablica 3. Udio trošarina u ukupnom nacionalnom prihodu u 2015.godini

Posebni porezi i trošarine (ukupno)	13.923.204.283
☐ Poseban porez na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i Zrakoplove	813.669.509
☐ Trošarine na energente i električnu energiju	7.781.808.527
☐ Trošarina na alkohol i alkoholna pića	254.792.494
☐ Trošarina na pivo	639.328.036
☐ Poseban porez na bezalkoholna pića	123.125.507
☐ Trošarina na duhanske proizvode	4.187.275.006
☐ Poseban porez na kavu	123.185.523
☐ Poseban porez na luksuzne proizvode	19.682

Izvor: HNB

S ciljem ugradnje europskih trošarinskih instituta u zakonodavstvo Republike Hrvatske i usklađivanjem s minimalnim visinama stopa trošarina propisanih EU direktivama, u veljači 2013. godine je objavljen novi Zakon o trošarinama koji je u najvećem dijelu stupio na snagu

02. ožujka, s iznimkom nekoliko odredbi koje su se počele primjenjivati s danom ulaska

Hrvatske u Europsku uniju. U prvom dijelu Zakona, iznesene su temeljne odredbe trošarinskog sustava, drugi dio odnosi se na oporezivanje harmoniziranih trošarinskih proizvoda, a treći sadrži prekršajne, postupovne te prijelazne i završne odredbe (Kuliš, 2013).

U nastavku se prikazuje posebno oporezivanje alkohola i alkoholnih pića (pivo, vino, ostala pića dobivena vrenjem osim piva i vina, međuproizvodi i etilni alkohol), duhanskih prerađevina (cigarete, cigare, cigarilosi i duhan za pušenje), energenata (koji se koriste kao pogonsko gorivo ili kao gorivo za grijanje) i električne energije, te motornih vozila.

5.5.1 Oporezivanje alkohola i alkoholnih pića

Oporezivanje alkohola generira socijalne, zdravstvene i ekonomske učinke. Ciljevi primjene trošarina na alkohol mogu biti različiti – od poticanja smanjenja potrošnje (zdravstveni i socijalni motiv), poništavanja svih vanjskih i ukupnih društvenih troškova (ekonomski i socijalni motiv) ili prikupljanja prihoda za opće potrebe (fiskalni motiv). Trošarinske osnovice i visine trošarina definirane su ovako:

- ☐ Trošarinska osnovica na pivo je 1% vol. udjela stvarnog alkohola sadržanog u jednom hektolitr gotovog proizvoda, a iznosi 40 kuna.
- ☐ Trošarinska osnovica na vino, ostala pića dobivena vrenjem (osim piva i vina), te međuproizvode je jedan hektolitar gotovog proizvoda. Trošarina za mirna i pjenušava vina te ostala pića dobivena vrenjem (osim piva i vina) iznosi nula kuna. Trošarina na međuproizvode s volumnim udjelom stvarnog alkohola od 15% i većim, iznosi 800 kuna po hektolitr gotovog proizvoda, a za međuproizvode s volumnim udjelom stvarnog alkohola manjim od 15% vol. iznosi 500 kuna po hektolitr gotovog proizvoda.
- ☐ Trošarinska osnovica na etilni alkohol je jedan hektolitar čistog alkohola izraženoga u volumnim postocima mjeranim pri temperaturi od 20 °C, a iznosi 5.300 kuna (Zakon o trošarinama, NN 22/13, 32/13, 81/13, čl. 55 – 56).

5.5.2 Oporezivanje duhanskih proizvoda

Nekoliko je puta spomenuto da postoji mnogo različitih ciljeva primjene posebnih poreza na specifične proizvode. Što se tiče duhanskih proizvoda, može se reći da su ciljevi jednaki kao i kod alkohola i alkoholnih pića. I ovom slučaju, uz već standardne i razumljive ekonomske i fiskalne ciljeve, jak je i zdravstveni motiv. Tako je Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske u svom Akcijskom planu za jačanje nadzora nad duhanom za razdoblje od 2013. do 2016. godine kao jednu od mjera, značajnu u ovom kontekstu, suzbijanja upotrebe duhana i duhanskih proizvoda navelo »poticati trošarinski sustav oporezivanja duhanskih proizvoda«.

Trošarina na duhanske proizvode (do 1999. duhanske preradevine) uvodi se u hrvatski porezni sustav 1994. godine. Oporezuju se cigarete te ostali duhanski proizvodi (cigare, cigarilosi, duhan za lulu, duhan za pušenje, šmrkanje, žvakanje i drugi duhanski proizvodi).

Porezni su obveznici proizvođači i uvoznici duhanskih proizvoda. Trošarinska osnovica na cigarete je 1000 komada i maloprodajna cijena. Trošarina na cigarete iznosi a) specifična trošarina 180,00 kuna za 1000 komada cigareta i b) proporcionalna trošarina 36% od maloprodajne cijene. Minimalna trošarina na cigarete što se prodaju po cijeni nižoj od maloprodajne cijene cigareta iz najprodavanije cjenovne kategorije je 486,00 kuna za 1000 komada. Trošarina na sitno rezani duhan iznosi 450,00 kuna za jedan kilogram.

Osim fiskalnih učinaka (predviđa se fiskalni učinak prihoda u proračun u iznosu od cca 300.000.000,00 kuna na nivou godine), povećanjem trošarine postižu se i zdravstveni efekti u smislu smanjenja potrošnje cigareta, a sukladno, između ostaloga, i međunarodno preuzetim obvezama u okviru Svjetske zdravstvene organizacije (Prijedlog uredbe o visini trošarine na cigarete i sitno rezani duhan, 2012).

6. Uloga turizma u gospodarstvu Republike Hrvatske

Turizam je iznimno složen gospodarski sustav sastavljen od dijelova strukturno različitih gospodarskih grana i djelatnosti u svim sektorima nacionalnog gospodarstva. S opravdanjem ima status iznimno važne komponente nacionalnih gospodarstava mnogih zemalja. Smatra se pokretačem društvenog i ekonomskog razvoja, i to zbog pozitivnih učinaka koje ima na cjelokupno gospodarstvo (rast izvoznih prihoda, stvaranje novih radnih mjesta, razvoj i unaprijeđivanje infrastrukture).

O važnosti turizma za gospodarstvo pojedinih zemalja najbolje govore statistički podaci.

Prema podacima koje je prikupila *Svjetska turistička organizacija*, u 2015. godini broj stranih turista na svjetskoj razini porastao je za 4,4% i zabilježio brojku od 1,2 milijarde. Očekuje se da će se rast nastaviti i u ovoj godini, te da će iznositi između 3% i 4%. Prihodi od turizma u RH su porasli za 7,6% u odnosu na 2014.; ukupna zarada od turizma u 2015. godini iznosila je 7,961 milijardu eura - novi rekord u posljednjem desetljeću. Najveći udio u ukupnim prihodima, gledano u svjetskim razmjerima, od turizma ima Europa i to u iznosu od 43%, odnosno 356 milijardi eura.

U Mediteranskom području, Hrvatska, Portugal, Španjolska i Francuska bilježe najveći rast, čak iznadprosječan za ovu regiju u odnosu na prethodne godine. Ipak, znatno veći broj dolazaka stranih turista i noćenja od Hrvatske (u najboljem slučaju, riječ je o dvostruko većem broju) i dalje ostvaruju druge zemlje ovog područja kao što su Španjolska, Italija, Francuska.

Hrvatska je, dakle, kao turističko tržište dio Europe koja je najsnažnija turistička regija u svijetu. Kao samostalna država, iz godine u godinu, sve više doprinosi uvećanju turističkog proizvoda Europe. Istodobno, Hrvatska je neodvojivi dio sredozemnog turističkog bazena kao najsnažnije regionalne destinacije. Stoga je hrvatsko nacionalno turističko tržište izloženo i najoštrijoj mogućoj konkurenciji i trendovima (Družić, 2010).

Jedan od prioriteta ciljeva Ministarstva turizma Republike Hrvatske zadnjih nekoliko godina jest povećanje konkurentnosti hrvatskog turizma. Pritom primjenjuje tri skupine općih mjera: stateški dokumenti i izmjena zakonske regulative, turističko poslovno okruženje i infrastruktura, te komunikacija s tržištem. Prva mjera realizirana je s početkom primjene diferencirane stope PDV-a u turizmu, usvajanjem Strategije razvoja hrvatskog turizma do

2020. godine u Vladi i u Hrvatskom saboru, te donošenjem zakona kao što su Zakon o pružanju usluga u turizmu, Zakon o turističkom i ostalom građevinskom zemljištu

neprocjenjenom u postupku pretvorbe i privatizacije, Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti,

Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma te Zakona o boravišnoj pristojbi i Zakon o strateškim investicijskim projektima RH – unaprijeđenje investicijskog zakonodavnog okvira. Druga mjera odnosi se na nastavak kreditiranja turističkih projekata s

Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak (HBOR), kamatne stope od 2%, 3% i 5% (do 30.06.2013.), privatizaciju trinaest trgovačkih društava u većinskom državnom vlasništvu do kraja 2013. godine i brownfield i greenfield investicije (Kupari, Pineta, Sacorggiana), aktivniji angažman Ministarstva turizma i kvalitetnije pozicioniranje za korištenje sredstava iz fondova Europske unije u periodu od 2014. do 2020. godine, četiri milijuna kuna za pripremu dokumentacije, izrada Satelitskog računa turizma Republike Hrvatske za 2013. godinu, izrada Studije konkurentnosti hrvatskog turizma za 2013. godinu. I konačno, implementacija Operativnog marketing plana (OMP) Hrvatske turističke zajednice za 2013. i izrada strateškog marketing plana za razdoblje od 2014. do 2018. godine dio su treće spomenute mjere.

Unatoč nedaćama s kojima se Hrvatska suočavala od samih početaka svog samostalnog postojanja, turizam je značajno podigao svoje poslovne rezultate u odnosu na ranija razdoblja, posebno nakon 2000. godine. U vrijeme globalne krize posljednjih nekoliko godina pokazao je da posjeduje i visok stupanj otpornosti što je i potvrđeno stopama rasta višim od onih što su ih postigle zemlje u konkurentskom okružju (Mediteran) (Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, 2013). Godina 2015. ostala je zapamćena po rekordnom broju turističkih noćenja od vremena hrvatskog osamostaljenja i po ostvarenom godišnjem rastu svih važnih pokazatelja ovoga sektora.

Iako postojeća statistika turizma ne može sagledati njegovu punu ekonomsku važnost i učinke koje ima na nacionalno gospodarstvo, analiza dostupnih statističkih podataka može barem donekle dati odgovor na to pitanje. S fokusom na neke najbitnije pokazatelje trenutnog stanja u hrvatskom turizmu, u nastavku rada dat će se pregled najbitnijih trendova i kretanja.

Analizirani su službeni podaci Državnog zavoda za statistiku, Ministarstva turizma i Hrvatske narodne banke za turističku sezonu 2015. i prvog dijela 2016. godine.

6.1 Broj stranih i domaćih turista

Jedan od indikatora razvijenosti hrvatskog turističkog tržišta jest broj stranih turista. Analizom statističkih podataka o dolascima stranih turista u posljednjih deset godina, vidljivo je da je od 2002. godine do danas zabilježen kontinuirani turistički rast, s iznimkom 2009. godine kada su svjetska gospodarska kriza doživjela svoj vrhunac. Te godine došlo je do pada turističkog prometa i prihoda od međunarodnog turizma.

Tablica 4: Turistički promet u RH 2005. – 2015. godine

Godina	Dolasci (u 000)	Noćenja (u 000)
2005	9.995	51.421
2010	10.604	56.416
2015	14.343	71.605

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske

U 2015. godini zabilježeno je 14,4 milijuna dolazaka turista , a ukupno je ostvareno 71,6 milijuna noćenja. Ovo je najveći ostvareni broj noćenja od datuma hrvatskog osamostaljenja i isključivo zahvaljujući rastu broja noćenja stranih turista. Naime, prošle godine strani turisti činili su 88% ukupnog turističkog prometa; zabilježeno je 12,68 milijuna dolazaka stranih turista, a domaći turisti bilježe brojku od 1,66 milijuna dolazaka To se može objasniti nepovoljnim gospodarskim uvjetima u Hrvatskoj kojima su oni izravno pogođeni kao što je visoka stopa nezaposlenosti te smanjenje količine raspoloživog dohotka zaposlenih.

Kao i ranijih godina, najveći broj noćenja ostvarili su turisti iz Njemačke (15,77 milijuna). Udjel njemačkih noćenja u ukupnim stranim noćenjima iznosio je 23,9%. Gosti iz Njemačke u Hrvatskoj su boravili prosječno 7,4 noći što je najdulji boravak od svih stranih gostiju. Na drugom mjestu je Slovenija s 1,1 milijun dolazaka i 6,7 milijuna ostvarenih noćenja. Posjetitelji iz Austrije i Češke povećali su broj noćenja kao i gosti iz Ujedinjenog Kraljevstva i SAD-a. Valja napomenuti da na strukturu gostiju imaju posljedice i problemi s kojim su suočene konkurentne zemlje kao npr. Turska i Francuska a radi se o globalnom terorizmu, a i događaji svjetskih razmjera kao npr. Ultra Music Festival koji se događa u Splitu.

Tablica 5: Strani turistički promet 2015. godine

Noćenja stranih turista u Hrvatskoj (u 000)	
Njemačka	15.770
Slovenija	6.678
Austrija	5.902
Češka	4.811
Italija	4.800

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske

U 2016. godini, u razdoblju od siječnja do lipnja, zabilježen je rast broja dolazaka stranih turista u odnosu na 2015. godinu i to u iznosu od 0,46%. Budući da je turistička sezona još u punom jeku, nemamo na raspolaganju cjelovite podatke tako da se ni ne može govoriti u kojoj je mjeri bolja ili lošija od prethodne. Pozitivna stopa rasta zabilježena je u svim hrvatskim regijama i ove i prošle godine.

6.2 *Postojeća smještajna infrastruktura*

Osnovna odlika hrvatskog turizma je izrazita sezonalnost uzrokovana geografskim obilježjima turističkih prostora koji su najatraktivniji, a time i najposjećeniji. Sezonalnost hrvatskog turizma u najvećoj je mjeri uvjetovana klimatskim čimbenicima (Cicvarić,

1980:251) koji izravno diktiraju pogodnost korištenja turističkih resursa (npr. Jadransko more). Kao što je istaknuto u *Strategiji razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*,

Hrvatska je izrazito siromašna u novostvorenim turističkim atrakcijama kao što su suvremeno opremljeni kongresni centri, tematski i/ili zabavni parkovi, golfska igrališta, centri za posjetitelje, kvalitetno osmišljene tematske rute te slični sadržaji turističke ponude. Bez ovakvih sadržaja Hrvatska će teško turistički aktivirati kontinentalni prostor, uključujući i prostor priobalnog zaleđa, te produljiti sezonu. Hrvatskoj također nedostaju centri cjelogodišnjeg planinskog i sportskog turizma, kvalitetne biciklističke staze s potrebnom infrastrukturom, ronilački i jedriličarski centri te drugi sadržaji nužni za kvalitetno i dugoročno održivo tržišno pozicioniranje.

Republika Hrvatska je u 2015. godini raspolagala s ukupno 1.029.000 kreveta, što je za 129 tisuća više nego prije 5 godina, 2010. Od ukupnog broja raspoloživih kapaciteta, 49,8% otpada na privatni smještaj, 22,1% na kampove, te svega 13,1% na hotele. U posljednjem desetljeću Hrvatska je povećala raspoloživi smještajni kapacitet mjeren brojem stalnih ležajeva u registriranim komercijalnim smještajnim objektima za 25%. Najveći rast smještajnog potencijala zabilježen je u kućanstvima (46%), a potom hotelima (19%) i kampovima (12%), dok je kapacitet ostalih kolektivnih objekata smanjen 3%. Ako se uzmu u obzir težnje za produljivanjem turističke sezone, ovo je nepovoljna struktura kapaciteta smještajne ponude. Vidljivo je da dominiraju privatni smještaj i kampovi

(s udjelom od 72% u ukupnom broju stalnih postelja) namijenjeni uglavnom sezonskom poslovanju, dok hoteli i slični objekti, kao najkvalitetnija vrsta smještaja, sudjeluju sa skromnim udjelom od 15% u ukupnoj smještajnoj ponudi.

Uspoređujući smještajne kapacitet po vrsti objekta u razdoblju od 2005.-2010. Vidljive su i globalne promjene u trendovima u vrst smještaja koju turisti preferiraju, tako je vidljivi znatan

pad smještajnih jedinica u turističkim naseljima i sa druge strane znatan porast smještajnih kapaciteta i tipu hostela.

6.3 Prihodi od turizma

Procjene *Svjetskog savjeta za putovanja i turizam (World Travel and Tourism Council)* za 2015. godinu jasno pokazuju da je turizam jedna od najznačajnijih ekonomskih aktivnosti u Hrvatskoj. Prema podacima Hrvatske narodne banke, u prvih devet mjeseci 2015. godine prihodi od turizma iznosili su 7,3 milijarde eura (rast u iznosu od 7,6%), a u trećem tromjesečju 2015. godine prihodi od turizma iznosili su 5 milijardi eura (rast u iznosu od 7,5%). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u prvih devet mjeseci 2015. godine udio prihoda od turizma u ukupnom BDP-u iznosi 22,2%, dok u trećem tromjesečju 2015. godine udio prihoda od turizma u ukupnom BDP-u iznosi 41,3 %. Najveći dio tog doprinosa potječe od potrošnje inozemnih gostiju na robe i usluge .

6.4 Ljudski potencijali

Značaj turizma u zaposlenosti nepromijenjen je već godinama i udio broja zaposlenih u ovoj djelatnosti u ukupnom broju zaposlenih u Hrvatskoj kreće se oko 6,9%. U djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hranom 2015. godine bilo je zaposleno ukupno 90000 ljudi.

6.5 Inozemna ulaganja

Zbog brojnih ograničenja i prepreka, razina investicijskih aktivnosti u hrvatskom turizmu u proteklom razdoblju nije bila zadovoljavajuća. Bilo je premalo greenfield investicija novih ulagača, s skromne su bile i investicije većih hrvatskih hotelsko-turističkih kompanija koje su uglavnom ulagale u obnovu postojećih objekata.

Valja naglasiti da je u cjelosti izostalo ulaganje u razvoj turističke infrastrukture i novostvorenih turističkih atrakcija.

S obzirom na postojeće stanje planira se pokretanje konkretnih razvojno-investicijskih projekata međunarodne prepoznatljivosti koji će svojim kvalitativnim značajkama biti u stanju autonomno privlačiti nove segmente turističke potražnje, podizati kvalitetu destinacije, produljivati trajanje sezone te dodatno doprinijeti povećanju međunarodnog imidža hrvatskog turizma.

7. Učinci fiskalne politike na turizam u Republici Hrvatskoj

Ekonomske funkcije turizma generiraju brojne ekonomske učinke koje nije moguće ostvariti niti u jednom drugom sektoru ili gospodarskoj grani. Zbog ovih, ali i brojnih drugih komparativnih prednosti, turizam u Hrvatskoj ima nezamjenjivu ulogu u gospodarskom razvoju. Razvoj turizma donosi brojne koristi svim tržišnim sudionicima, ali i lokalnom stanovništvu.

Mjerama fiskalne politike moguće je poboljšati konkurentnost pojedine industrije, ali i cjelokupnog gospodarstva (Šimović, 2006). Turizam je segment gospodarstva koji ne trpi oporezivanje; jako je osjetljiv i na cijene i na druge uvjete privređivanja (Roller, 2003).

Međutim, istovremeno zahtjeva investiranje sredstava u infrastrukturu kako bi se kreirali uvjeti za kvalitetno pružanje usluga što bi u konačnici potaknulo njegov razvoj i povećalo konkurentnost na turističkom tržištu. Da bi bio konkurentan, potrebno je uložiti sredstva.

Dakle, javna regulacija turističke aktivnosti je nužna. Glavni strateg u pokretanju gospodarstva svakako bi trebala biti država svojim mjerama ekonomske politike, a tu se prvenstveno misli na fiskalnu politiku. Postoji velik broj javnih politika kojima se nastoji regulirati turistički sektor, no oporezivanje u posljednje vrijeme među njima igra posebno važnu ulogu. Mnoge države prepoznale su potencijalni izvor dodatnih poreznih prihoda iz kojeg, na jednostavan i jeftin način, mogu prikupiti dodatna novčana sredstva koja će ponovno uložiti u jačanje konkurentnosti vlastite turističke pozicije.

No, kakvu fiskalnu politiku voditi cilju razvoja turizma, odnosno onih djelova gospodarstva na koje se turizam oslanja? Oporezivanju turističke djelatnosti treba pristupiti oprezno. Rezultat prevelikog opterećenja turizma fiskalnim zahvaćanjem bit će slaba i nedovoljna konkurentnost u odnosu na susjedne turističke destinacije. Doći će do pada turističkog prometa, poslovni rezultati u turizmu bit će loši, ali i u svim onim sektorima i s kojima je turizam u uskoj vezi ili koji o turizmu ovise. Izostat će svi pozitivni ekonomski učinci turizma za nacionalno gospodarstvo, a doći će do suprotnih, a neželjenih učinaka, kao što su rast broja nezaposlenih, pad bruto domaćeg proizvoda... Ovakvim potezom jedino bi konkurencija bila zadovoljna.

Ovakve probleme također može izazvati i učestalo mijenjanje fiskalne politike. Ogromne poteškoće može izazvati uvođenje novog fiskalnog opterećenja, posebno onda kada je ona strana koju to fiskalno opterećenje zahvaća neinformirana i nepripremljena za takvu promjenu. Primjerice, može se dogoditi da turistička operativa nije stigla obavijestiti svoje agente o novonastalim promjenama u fiskalnom sustavu ili izvršiti promjene u sustavu rezervacija (korigirati cijene ili nešto slično), objaviti nove cjenike, tiskati brošure i slično. Ovakav slučaj dogodio se 2013. u Hrvatskoj kada je Hrvatski sabor u lipnju usvojio izmjene i dopune Zakona o porezu na dodanu vrijednost kojima je uveden veći PDV na neke usluge turističkih agencija, a one same nisu se imale vremena prilagoditi novim odlukama. No, o tome će biti riječi u narednim poglavljima. Ono što je u ovakvim slučajevima nužno, a

što očigledno nedostaje u Hrvatskoj, jest provođenje kontinuiranih istraživanja o mogućem utjecaju promjena u fiskalnom sustavu i fiskalnoj politici na razvitak turizma. Naime, konkretni istraživački rezultati omogućili bi ishođenje povoljnijeg statusa turističke djelatnosti na opću dobrobit razvoja turizma, ali i ostalih djelova gospodarstva. U srpnju

2012. hrvatska vlada objavila je Strategiju Vladinih programa za razdoblje 2013 – 2015.

Ostvarivanje strategije predviđeno je ostvarivanjem dvanaest općih ciljeva, a jedan od tih ciljeva je i podizanje konkurentnosti hrvatskog turizma uz afirmaciju Hrvatske kao jedne od vodećih međunarodnih turističkih destinacija. Dakle, svijest je podignuta, cilj je postavljen, još samo treba pronaći najbolji način za njegovo ostvarivanje.

Roller (2003) ističe kako rezultati mnogih istraživanja problema poreza u turizmu upućuju na to da jače oporezivanje općim porezima na promet smanjuje konkurentsku sposobnost turističke destinacije. Prema podacima iz tih istraživanja, na razvitak turizma povoljno utječu slabije oporezivanje ili oslobađanje od poreza na promet proizvoda široke potrošnje namijenjenima prehrani i ostalim osnovnim potrebama ljudi. Niže porezne stope uvjetuju niže cijene. Niske cijene privlače veći broj ljudi, a rastom potražnje, raste i ukupni dohodak.

Hrvatska je do 01. siječnja imala nulte stope PDV – a na osnovne proizvode kao što su kruh i mlijeko. Međutim, zbog ulaska u Europsku uniju ta nulta stopa morala se zamijeniti najmanjom mogućom stopom PDV – a koja je dopuštena u EU, a to je 5%. Međutim, istovremeno stopa PDV – a na ugostiteljske usluge pala je s 25% na 10%, odnosno na 13%

krajem 2013. Izmenom stope, potez koji je u najvećoj većoj mjeri povezan s poticanjem razvoja turističke djelatnosti. Trenutne brojke pokazuju da će u Hrvatskoj i ove godine turistička sezona zabilježiti rast u odnosu na prethodnu godinu, a novo izabrana vlast razmišlja o dodatnom smanjenju stope PDV-a u turističkim djelatnostima.

Kako bilo, bitno je istaknuti kako je uvođenje povlaštenih stopa za neke usluge turističke djelatnosti mjera koja doprinosi većoj atraktivnosti turističke destinacije, kojoj se okreću sve zemlje koje žele podignuti razinu vlastite turističke konkurentnosti. Iskustva drugih europskih zemalja uglavnom su pozitivna tako da će zasigurno i u Hrvatskoj ostaviti pozitivan učinak kako na turistički sektor tako i na cijelokupno nacionalno gospodarstvo.

7.1 Utjecaj PDV – a na turističku djelatnost

Jedan od najbitnijih poreza je PDV jer on izravno utječe na turističku ponudu i potražnju.

Stoga je nužno konstantno pratiti kretanja na turističkom tržištu i po potrebi intervenirati smanjenjem fiskalnog zahvaćanja. Od uvođenja PDV-a do danas došlo je do značajnih izmjena. Pri uvođenju PDV-a u turizmu se primjenjivala jedinstvena standardna stopa PDV-a od 22%, a nakon nje je 2001. godine uvedena nulta stopa PDV-a za sve usluge organiziranog boravka turista koje se su plaćale doznakama iz inozemstva. 2006. godine ukinuta je nulta stopa, ali se na turizam i dalje gleda kao na djelatnost od strateškog značaja te se njezin razvoj

potiče uvođenjem diferencirane stope PDV-a od 10%. za sve turiste na usluge smještaja, pansiona i polupansiona. Tada dolazi i do boljeg popunjavanja smještajnih kapaciteta, a i prihodi od PDV-a su se povećali što znači da je uvođenje te stope donijelo pozitivne učinke i za turističku djelatnost i za cijelo hrvatsko gospodarstvo.

Od siječnja 2013. godine izmjenom članka 10a Zakona o PDV-u, NN 22/12 (članak 60

Pravilnika o PDV-u PDV se obračunava po sniženoj stopi od 10%, u prosincu 2013. povećana na 13%, na usluge pripremanja hrane i obavljanja usluge prehrane u ugostiteljskim objektima, te na pripremanje i usluživanje bezalkoholnog pića i napitaka, vina i piva u tim objektima.

Ranije je stopa PDV-a za ugostiteljstvo bila 25%. Vjeruje se kako je ovo jedna od dugoročnih mjera koja će pozitivno utjecati na razvoj turizma i njegovu investicijsku aktivnost. Ovim potezom stopa je približno izjednačena s drugim turističkim zemljama u okružju gdje se ta u prosjeku stopa kreće od 5 do 10%.

Prvi podaci nakon uvođenja ove snižene, odnosno diferencirane, stope pokazuju da je u prvih sedam mjeseci 2013.godine bilo 30.328 novozaposlenih u turističkim zanimanjima, što je rast od čak 17,4% u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Ukupni financijski prihodi u turističkim djelatnostima u prvih šest mjeseci iznosili su 9,24 milijardi kuna i rasli su za 6,6 posto u odnosu na prvu polovinu 2012. godine. Istodobno je smanjena stopa PDV-a omogućila investicije u turistički sektor koje su u 2013. godini veće za 24%. Iako su priljevi od poreza u državnu blagajnu poprilično smanjeni, na temelju navedenih podataka može se reći da ova snižena porezna stopa ima mnogobrojne pozitivne učinke na turistički sektor; barem zasada, ostvareni su neki osnovni ciljevi kao što su povećanje investicija i zapošljavanja u sektoru. Međutim, jedan od ciljeva uvođenja stope od 13% bio je i snižavanje cijena tih usluga do 12%, ali do pojeftinjenja ugostiteljskog proizvoda, u najvećem broju slučajeva, nije došlo.

Primjeri drugih europskih država koje su snizile stopu u turističkom sektoru pokazuju da je uvođenje ove mjere dovelo do poticanja zaposlenosti i rasta, osuvremenjivanja objekata, povećanja konkurentnosti te poboljšavanja uvjeta zapošljavanja. Primjerice, Njemačka je

2010. godine snizila stopu PDV-a za pružanje usluge smještaja sa 19% na 7% s ciljem povećanja konkurentnosti. Time su povećali kvalitetu hotelskih usluga, otvorena su nova radna mjesta, te su povećane i plaće u tom sektoru. Nadalje, Finska je snizila stopu sa 22% na 13% kod restorantskih usluga što je dovelo do pada cijena od 5%, a zaposlenost je narasla za 3% posto.

Bez obzira što su u Hrvatskoj uvedene diferencirane stope PDV-a na turističke usluge i usluge usko vezane uz turizam, standardna stopa PDV-a još uvijek je previsoka u odnosu na konkurentne destinacije. Ona iznosi 25% i kao se može vidjeti iz Tablice 7, to je najviša stopa PDV-a među zemljama koje se već tradicionalno smatraju najvećom konkurencijom hrvatskom turizmu (mediteranske zemlje), a na nivou svih europskih zemalja također je pri vrhu.

Tablica 7. Standardne stope PDV-a u mediteranskim zemljama¹

Država	Standardna stopa
Grčka	23
Španjolska	21
Francuska	19,6
Hrvatska	25
Italija	21

Izvor: European Commission

Republika Hrvatska, uz Dansku (25%), Mađarsku (27%) i Švedsku (25%) ima najvišu standardnu stopu PDV-a. Dakle, ne samo da ima najvišu stopu u odnosu na zemlje članice Europske unije na Sredozemlju, već je u skupini sa zemljama koje imaju najvišu standardnu stopu i u cijeloj Europskoj uniji. Previsoka stopa PDV-a značajno poskupljuje cijenu turističkih usluga jer ukupni porezi čine otprilike 20% jednog prosječnog turističkog aranžmana.

Snižena stopa PDV-a u ugostiteljstvu i turizmu u Hrvatsku uvedena je početkom 2013. godine. Dakle, turistička sezona 2013.godine je bila prva sezona u kojoj se ove nove stope uistinu primjenjuju tako da sad nakon tri godine primjene možemo govoriti o učinku na hrvatski turizam, pa i hrvatsko gospodarstvo. Brojke o broju ostvarenih noćenja i porastu prihoda od turizma u prvih šest mjeseci 2013. Godine odmah upućuju da će ova mjera, dugoročno, imati ogromne ekonomske koristi za cijelo gospodarstvo. Naime, ukupni financijski prihodi u u prvih šest mjeseci iznosili su 9,24 milijardi kuna i porasli su za 6,6% u odnosu na prvu polovinu 2012. godine. A ako gledamo podatke kojima sad raspolažemo za 2015.godinu možemo razgovarati o njejoj učinkovitosti kao i o mogućem daljnjem smanjenju stope ali uz uvjet da turistički sektor reinvestira dobit smanjenjem PDV-a te na taj način učini hrvatski turizam još konkurentnijim na globalnom tržištu, smanji nezaposlenost i potakne cjelokupno gospodarstvo kao npr. Građevinarstvo i poljoprivrednu proizvodnju.

¹ Stanje na 1. srpnja 2013. godine

7.2 Porezi i poslovanje turističkih agencija

U lipnju 2013. godine Hrvatski sabor usvojio je Izmjene i dopune zakona o PDV-u prema kojima turističke agencije na agencijsku proviziju za usluge smještaja PDV plaćaju po stopi od 25% umjesto dosadašnjih 10%. Za aranžmane unutar Europske unije, marža će se također oporezivati po stopi od 25%. Nakon ulaska u Europsku uniju, morala su se promijeniti dosadašnja pravila poslovanja za turističke agencije jer propisi i direktive Europske unije ne dozvoljavaju primjenu sniženih stopa PDV-a za agencije kakve su dosad bile na snazi u

Hrvatskoj. Ove odluke donijele su bitne promjene za poslovanje turističkih agencija u odnosu na dosadašnji način rada. Do ove odluke, putovanja u Hrvatsku bila su oslobođena poreza na maržu turističkih agencija. Prihod od PDV-a na usluge uplaćivao se u hrvatski proračun, a marža se oporezivala u državama u kojima je registriran organizator putovanja pa je ta stopa poreza ovisila o visini PDV-a pojedine članice. Prosječna marža agencije je oko 20% na cijenu aranžmana.

U Europskoj uniji države članice primjenjuju poseban postupak oporezivanja poslovanja putničkih agencija kada agencije posluju s putnicima u svoje ime, a pritom koriste isporuke dobara ili usluge drugih poreznih obveznika (primjerice hotela) u pružanju usluga putovanja. Sukladno Direktivi Europske unije sve transakcije koje turistička agencija obavi u svoje ime, a u svezi sa putovanjem, smatraju se jedinstvenom uslugom (tzv. paket aranžman), a jedinstvena usluga oporezuje se u državi članici u kojoj je turistička agencija osnovana. Dakle, PDV se plaća u zemlji gdje turistička agencija ima sjedište. Ove odredbe oporezivanja

ne odnose se na usluge turističkih agencija koje djeluju samo kao posrednici. Također, poseban postupak oporezivanja marži turističkih agencija koje imaju sjedište u zemljama članicama Europske unije ne primjenjuje se na putovanja koja se obavljaju izvan Europske unije.

Porezna osnovica za oporezivanje je marža koju putničke agencije zaračunavaju putnicima.

PDV se plaća po redovnoj standardnoj stopi. Time će cijene turističkih usluga za putnike koji će u Hrvatsku dolaziti putem turističkih agencija koje imaju sjedište u zemljama članicama Europske unije biti veće za iznos PDV-azemlje u kojoj agencija ima sjedište koji će se obračunati na maržu agencije. PDV stope unutar Europske unije kreću se u rasponu od 15% do 27%. Očekuje se da cijena turističkih aranžmana porasti za 3% do 5%, ovisno o tome gdje je sjedište turističke agencije. Činjenica je da su turističke agencije ovu odluku dočekale potpuno nespremne. I najveći problem nastaje kada nisu sigurni koju stopu primijeniti onu od 25% ili od 13% pa u strahu od prekršaja primjene veću stopu, što ide u korist državi a ne agenciji. Većina turističkih agencija nije razumila kad radi u svoje ime i za svoj račun, kad radi u ime i za račun kupca a kad u ime i za račun dobavljača.

7.3 Oporezivanje iznajmljivanja privatnog smještaja

Obiteljski smještaj trenutno čini čak 49% ukupnih turističkih kapaciteta u Hrvatskoj. No, iako je u apartmanima i sobama iznajmljivača gotovo polovica hrvatskog turističkog smještaja, a godišnja popunjenost je u prosjeku dva mjeseca, ovaj turistički segment je i dalje jedan od najslabije organiziranih. Međutim, 2013. godine se i obiteljski smještaj našao u centru mnogobrojnih promjena i transformacija.

Domaćinstvima koja se bave iznajmljivanjem privatnog smještaja u sobama i apartmanima od siječnja ove godine uveden je tripot veći prag za ulazak u sustav PDV-a. Naime, umjesto dosadašnjeg iznosa od 85 tisuća kuna, koliko su domaćinstva mogla zaraditi, a da budu oslobođena plaćanja PDV-a, taj se prag podigao na 230 tisuća kuna u okviru kojih će građani i dalje biti izvan sustava PDV-a. Jasno je da je nekadašnji prag od 85 tisuća kuna bio izuzetno

nizak. Kako bi izbjegli plaćanje PDV-a, velik broj malih poduzetnika ne bi prijavljivao sav ostvareni promet kako ne prešli zadani prag te tako postali porezni obveznici sa poprilično

većim fiskalnim obvezama. Najčešće onog trenutka kad bi dosegli promet od 85 tisuća kuna prestajali izdavati račune, odbijali prihvrat gostiju ili putničkim agencijama otkazali rezervacije što bi onda stvaralo probleme i gubitke u njihovom poslovanju. Ovo je najviše utjecalo na rast sive ekonomije, ozbiljnog problema koji se i inače obično povezuje sa ovim turističkim segmentom.

Uvođenjem novog, znatno većeg, praga za ulazak u sustav PDV-a trebalo bi se stati na kraj prikrivanjima stvarnoga prometa, ali i omogućiti investicije, jačanje kvalitete i povećanje kapaciteta. Ove promjene trebale bi doprinijeti uklanjanju sive ekonomije iz ovog turističkog segmenta, povećati njegov udio u ukupnim prihodima od turističke djelatnosti, te privatne iznajmljivače staviti u mnogo bolju poziciju. Rast turističkog prometa već je zabilježen, vodi se temeljitija evidencija gostiju, a građani pružatelji usluga smještaja u domaćinstvu zadovoljni su donesenim mjerama.

Već je spomenuta kako je siva ekonomija turizma najizraženija u ovom turističkom sektoru.

Kako bi se suzbio taj trend neprijavljivanja gostiju i neprikazivanja stvarnog ostvarenog prometa, 2005. godine prišlo se izradi modela paušalnog oporezivanja i obračuna i naplate boravišne pristojbe, boljeg praćenja ostvarenog turističkog prometa te smanjivanja broja ilegalnih iznajmljivača. Te promjene ugrađene su u Zakon o porezu na dohodak koji je u primjeni od 1. siječnja 2005. godine, a koji je donio i promjene glede utvrđivanja dohotka od iznajmljivanja stanova, soba i postelja putnicima i turistima i organiziranja kampova. Prema odredbama navedenog Zakona, građanin koji ostvaruje dohodak od iznajmljivanja stanova, soba i postelja putnicima i turistima te od organiziranja kampova, a nije obveznik poreza na dodanu vrijednost i dohodak ne utvrđuje na temelju poslovnih knjiga, porez na dohodak plaća u paušalnom iznosu. Godišnji paušalni porez na dohodak utvrđuje se Kao umnožak broja postelja, odnosno broja smještajnih jedinica u kampu, visine paušalnog poreza po postelji, odnosno po smještajnoj jedinici u kampu, i odgovarajućeg koeficijenta područja na kojem se usluga pruža. Visina paušalnog poreza je 300 kuna po postelji, odnosno 350,00 kuna po smještajnoj jedinici u kampu. Nadalje, ukoliko je određeni grad ili općina gradskom odnosno općinskom odlukom propisao obvezu plaćanja prireza, privatni iznajmljivač dužan je i platiti

prireza poreza na dohodak i to na način da se utvrđeni iznos poreza na dohodak pomnoži s propisanom stopom prireza.

Ovakav model oporezivanja u određenoj mjeri suzbio je ilegalno iznajmljivanje smještajnih jedinica, ali i poprilično opteretio privatne iznajmljivače. No, ovakvo ubiranje poreza od obiteljskog smještaja znatno je povećalo ukupne prihode od turističke djelatnosti što je očigledno i bio primarni cilj.

7.4 Mjere zapošljavanja u turizmu – status stalnog sezonca

U siječnju 2013. godine, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje uvelo novu mjeru »*Stalni sezonac*«. Riječ je o mjerama koje su dio

Mjera aktivne politike zapošljavanja i koje bi trebale omogućiti olakšane uvjete i potporu za rad nezaposlenima koji rade u sezoni te poslodavcima koji zapošljavanju sezonske radnike u turizmu. Zahtjevi za ovakvom mjerom postoje već duže vrijeme i od strane sezonaca u turizmu, ali i od poslodavaca u turizmu. Poslodavcima je na ovaj način omogućeno zadržavanje kvalitetnih radnika, a sezonski radnici dobili su određenu razinu sigurnosti i u onim mjesecima kada ne rade.

Mjerom »*Stalni sezonac*« se poslodavcu iz djelatnosti turizma i ugostiteljstva, do šest mjeseci godišnje sufinancira trošak doprinosa za produženo mirovinsko osiguranje stalnim sezonskim radnicima u vremenu kada ne obavljaju poslove kod poslodavaca, odnosno izvan sezone. U slučaju da radnik ne prihvati posao u narednoj sezoni, dužan je vratiti uplaćene doprinose produženog osiguranja, dok je uvjet za poslodavca da, uz zadržavanje broja stalno zaposlenih radnika, na neodređeno vrijeme zaposli 20 % stalnih sezonaca godišnje.

Ova mjera zasigurno će pridonijeti povećanju broja radnika u ugostiteljstvu i turizmu, ali i kvalitetnijoj usluzi. Dobri sezonski radnici biti zadržavani kod istog poslodavca što, uz jačanje kvalitete rada, pridonosi i njihovoj sigurnosti i financijskoj stabilnosti.

7.5 Fiskalizacija u prometu gotovinom

Fiskalizacija je skup mjera što ih od 01. siječnja 2013. godine provode obveznici fiskalizacije, a njezin je glavni cilj nadzor prometa u gotovini. Odnosi se na plaćanje za isporučena dobra ili obavljene usluge novčanicama ili kovanicama koje se smatraju platežnim sredstvom, karticama, čekom ili drugim sličnim načinima plaćanja, osim plaćanja na transakcijski račun od banaka. Porezna uprava pomoću internetske veze ima uvid u svaki izdani račun. Time se suzbija utaja poreza i doprinosi porastu razine svijesti o potrebi plaćanja poreza, što ima za posljedicu uravnoteženo financiranje javnih troškova.

Fiskalizacija je provedena u tri faze:

☐ Prva faza – od 01. siječnja 2013. godine

1. siječnja 2013. godine obveza fiskalizacije propisuje se za velike i srednje poduzetnike, te za obveznike fiskalizacije koji, kao jednu od djelatnosti, obavljaju djelatnost pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane.

☐ Druga faza – od 01. travnja 2013. godine

Od 1. travnja 2013. godine obveza fiskalizacije propisuje se za obveznike koji kao jednu od djelatnosti obavljaju djelatnost trgovine na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla i obveznike koji obavljaju djelatnosti slobodnih zanimanja.

☐ Treća faza – od 01. srpnja 2013. Godine

Od 1. srpnja 2013. godine obveza fiskalizacije propisuje se za sve obveznike fiskalizacije.

Prvi podaci o učincima fiskalizacije pokazuju da su se prihodi značajno povećali. Usporedba

PDV obrazaca za prva četiri mjeseca 2013. godine s onima iz istog razdoblja 2012. , pokazala je da je iznos ukupno oporezivih isporuka u djelatnosti smještaja i ugostiteljstva povećan za

431,8 milijuna kuna, a u trgovini za 2,35 milijarde kuna (podaci preuzeti s web stranice

Porezne uprave). Što se tiče poteškoća i eventualnih problema u poslovanju zasada ih nije bilo. Međutim, provođenje stroge fiskalne discipline, naplata potraživanja i kažnjavanje prekršitelja na neki način se odrazio na turističku djelatnost. Mnogi ugostiteljsko-turistički objekti zatvoreni su tijekom turističke sezone i to zbog nekoliko kuna viška ili manjka u blagajnama. Jasno je da je ovakva politika kažnjavanja upitna jer kazne nisu razmjerne počinjenom prekršaju. Naime, poreznim inspektorima svejedno je radi li se o deset kuna viška u blagajni ili stotini tisuća kuna. Zbog ovih represivnih mjera usred turističke sezone zatvarani su mnogi hoteli, a gosti koji su uplatili svoj boravak izbačeni su van. Nepotrebno je objašnjavati zašto ovakvi postupci stvaraju negativan turistički imidž. Nesumnjivo, provedba fiskalizacije donijela je ogromne priljeve u državni proračun. Kako pokazuju financijski podaci Ministarstva financija, odnosno Porezne uprave, ukupni financijski prihodi u djelatnostima pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane, te u djelatnosti putničkih agencija i organizatora putovanja u prvih šest mjeseci 2013. godine iznosili su 9,24 milijardi kuna; ukupno 3,57 milijarde prihoda (porast od 1,1%) u djelatnosti pružanja smještaja u hotelima i sličnim objektima, 1,75 milijardi kuna (porast od 23%) u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane, te 1,58 milijarde kuna

(porast od 22%) u djelatnosti pripreme i usluživanja pića. Bez sumnje, učinci fiskalizacije pozitivni su za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo. Međutim, politika kažnjavanja prekršitelja je preradikalna. Prilikom određivanja kazne treba uzeti u obzir o kojem ili kolikom je prekršaju riječ. Nijedna turistička zemlja ne smije si dozvoliti zatvaranje ugostiteljsko-turističkih objekata u srcu sezone. Ovakvim potezima Hrvatska dobiva negativnu reputaciju, kviri vlastiti turistički imidž na iovako konkurentnom turističkom tržištu, a u uvjetima svjetske ekonomske krize, svaki gost se računa i svaki gost je bitan.

8. Zaključak

Turizam je ključni gospodarski sektor Republike Hrvatske. Udio turističke djelatnosti u ukupnom bruto domaćem proizvodu iznosi 18-20%, udio broja zaposlenih u ovoj djelatnosti u ukupnom broju zaposlenih u Hrvatskoj kreće se oko 7%, svake godine ostvaruje preko 70 milijuna turističkih noćenja, te ostvaruje cca 8 milijardi eura deviznog priljeva. Bez obzira

koliko svake godine rezultati bili dobri, Hrvatska se još uvijek treba učvrstiti, ali i poboljšati, vlastitu tržišnu poziciju na vrlo konkurentnom mediteranskom turističkom tržištu.

Konkurentnost bilo kojeg gospodarskog sektora, pa tako i turizma, može se povećati mjerama fiskalne politike. Postoji velik broj javnih politika kojima se nastoji regulirati turistički sektor, no oporezivanje u posljednje vrijeme među njima igra posebno važnu ulogu. Međutim, turizam je posebno osjetljiv na oporezivanje. Nužno je provesti velik broj opsežnih istraživanja kako bi se pronašlo idealno rješenje i idealna stopa koje bi se pozitivno odrazilo na razvoj turizma. Dakle, oporezivanju turizma treba pristupiti s velikom količinom opreza jer svako prejak fiskalno zahvaćanje odrazit će se negativno na njegov razvoj i cjelokupno gospodarstvo. Umjesto pozitivnih učinaka (rast zaposlenosti, rast BDP-a, povećanje stranih ulaganja...), doći će do sasvim suprotnih i neželjenih.

Pristupanjem u Europsku uniju, Republika Hrvatska uvela je niz promjena koje se direktno tiču i turističke djelatnosti. Budući da je ovo turistička sezona u kojoj se te promjene po prvi puta primjenjuju, prerano je govoriti o njihovim konkretnim učincima na hrvatski turizam. No, iako sa zadržkom, o nekim učincima se može govoriti.

Kao pohvalan i pozitivan potez dočekano je smanjenje stope PDV-a na usluge smještaja te pripremanja pića i hrane na 13%. Povlaštena stopa PDV-a trebala bi rezultirati rastom zaposlenosti i investicija u turizmu, a manje padom cijena usluga. Uvođenje povlaštenih stopa za neke usluge turističke djelatnosti mjera je koja doprinosi većoj atraktivnosti turističke destinacije, kojoj se okreću sve zemlje koje žele podignuti razinu vlastite turističke konkurentnosti. Iskustva drugih europskih zemalja uglavnom su pozitivna, a i u Hrvatskoj su

krajnji rezultati primjene snižene stope više nego izvrsni. I ostale promjene u fiskalnoj politici donijele su pozitivne rezultate. Porastao je broj stranih ulaganja u hrvatski turizam, broj zaposlenih u turističkoj djelatnosti znatno se povećao, suzbijena je siva ekonomija usluga smještaja u domaćinstvima, fiskalizacija je donijela ogromne priljeve u državni proračun.

Ovo su rezultati novih fiskalnih mjera u samo dva mjeseca od njihovog stupanja na snagu.

Može se reći da trenutna fiskalna politika Republike Hrvatske ima pozitivne učinke na hrvatski turizam, no s obzirom da se radi o relativno "mladim" mjerama, treba proći određeno vrijeme da bi se moglo govoriti o stvarnim rezultatima. Bez obzira na trenutne pozitivne učinke koje fiskalna politika ostvaruje u turističkom sektoru, ima još mnogo prostora za nove promjene jer sa jednom od najviših općih stopa PDV-a u Europskoj uniji, hrvatski turizam ne može se istaknuti u ionako snažnoj konkurenciji.

Literatura

1. Babić, M. (1998): Makroekonomija, Narodne novine, Zagreb
2. Benazić, M. (2006): Fiskalna politika i gospodarska aktivnost u Republici Hrvatskoj: model kointegracije, Ekonomski pregled, Vol. 57, no.12, str. 882-919
3. Brummerhoff (2000): Javne financije, Mate, Zagreb
4. Crkvenac, M. (1997): Ekonomska politika, Informator, Zagreb
5. Družić, I. (2010): Dugoročni trendovi i ograničenjs hrvatskog turističkog tržišta, Ekonomski pregled, 61 (3-4), 103-136
6. Dujišin, V. (2005): Ekonomska politika u Republici Hrvatskoj, Pravni fakultet, Zagreb
7. European Commission (2013): VAT Rates Applied in the Member States of the European Union, [internet], dostupno na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf, [01.09.2013.]
8. Hrvatska turistička zajednica (2013): Turizam u brojkama 2012., [internet], dostupno na: http://www.mint.hr/UserDocsImages/htz-turizam-br012_HR.pdf, [31.08.2013.]
9. Institut za turizam (2012): Hrvatski turizam u brojkama, [internet], dostupno na: <http://www.iztzg.hr/UserFiles/Pdf/Projekti/Informacije/Hrvatski-turizam-u-brojkama-4-2012.pdf>, [24.08.2013.]
10. Jelčić, B. (2001): Javne financije, RRiF Plus, Zagreb
11. Jelčić, B. i Bejaković, P. (2012): Razvoj i perspektive oporezivanja u Republici Hrvatskoj, HAZU, Zagreb

12. Jurković, P. (1989): Fiskalna politika u ekonomskoj teoriji i praksi, Informator, Zagreb
13. Jurković, P. (2002): Fiskalna politika u hrvatskoj u razdoblju 1994. - 2000. g., [internet], dostupno na: http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_356.pdf, [23.08.2013.]
14. Kuliš, D. (2005): Plaćamo li europske trošarine, Zaklada Friedrich Ebest, Zagreb
16. Kuliš, D. (2013): Sustav trošarina u Hrvatskoj bliži europskom sustavu, [internet], raspoloživo na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/75.pdf>, [26.08.2013.]
Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2012): Analiza komercijalnog turističkog prometa u republici hrvatskoj 2012., [internet], dostupno na: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/2012-turist-p-analiza.pdf>, [24.08.2013.]
17. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2013): Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, [internet], dostupno na: <http://www.mint.hr/default.aspx?id=7973>, [31.08.2013.]
18. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2013): Turistički promet u razdoblju od siječnja do lipnja 2013. godine (službeni podaci), [internet], dostupno na: http://www.mint.hr/UserDocsImages/130813-t_promet6.pdf, [24.08.2013.]
19. Ministarstvo zdravlja Republike Hrvatske (2013): Akcijski plan za jačanje nadzora nad duhanom za razdoblje od 2013. do 2016., [internet], dostupno na: www.vlada.hr, [01.09.2013.]
20. Musgrave, R. (1959): The Theory of Public Finance, McGraw-Hill, New York
21. Porezni sustav Republike Hrvatske (2007): Porez na dodanu vrijednost i trošarine. [internet], raspoloživo na: http://bib.irb.hr/datoteka/291926.H.Simovic_Skripta_PDV_i_trosarine.pdf, [27.08.2013.]
22. Pravilnik o porezu na dobit (NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 61/12)
23. Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost (NN 79/13)

24. Pravilnik o trošarinama (NN 64/13)
25. Proračunski vodič za građane, ur. K. Ott (2009): Institut za javne financije, Zagreb
26. Roller, D. (1993): Fiskalna politika u teoriji i praksi, Informator, Zagreb
27. Roller, D. (2003): Fiskalna politika u turizmu, Narodne novine, Zagreb
28. Sopek, P. (2013): Sustav oporezivanja alkohola u Europskoj uniji i Hrvatskoj, [internet], dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/newsletter/76.pdf>, [27.08.2013.]
29. Šimović, J. i Šimović, H. (2006): Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije, Pravni fakultet, Zagreb
30. Uredba o visini trošarine na cigarete, sitno rezani duhan i ostali duhani za pušenje (NN 66/13)
31. Vranjican, S. (2005): Dostignuća i promašaji gospodarskog razvoja Hrvatske u proteklom stoljeću, [internet], dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/86/95>, [21.08.2013.]
32. World Tourism Organization (2013): Tourism Highlits, [internet], dostupno na: http://dtxqtq4w60xqpww.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_lr.pdf, [21.08.2013.]

33. World Travel & Tourism Council (2013): Croatia Economic Impact Report, [internet],
dostupno na: <http://www.wttc.org/research/economic-impact-research/country-reports/c/croatia/>, [24.08.2013.]
34. Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 22/12, 144/12)
35. Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12)
36. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13)
37. Zakon o proračunu (NN 87/08, 136/12)
38. Zakon o trošarinama, NN 22/13, 32/13 – ispravak, 81/13